

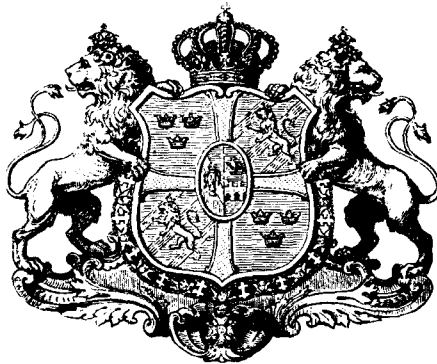
BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1875.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1877.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

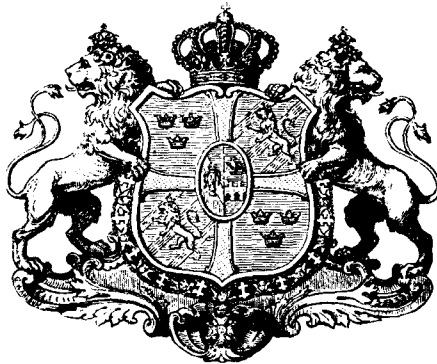
BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1875.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1877.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XXXIV).

1. Sjukvård.....	sid.	VI.
2. Självvård och undervisning	»	XV.
3. Byggnader m. m.	»	XVIII.
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier	»	XXVII.
5. Uppvärmning och lyshållning	»	XXVIII.
6. Utspisning och mathållning	»	»
7. De sjukas sysselsättning	»	XXIX.
8. Utrymme	»	XXXI.
9. Allmänna Hospitals- och Barnhusfonden	»	XXXII.
Privat anstalt för Idioter vid Johannesberg.....	»	»
Idiotanstalten i Stockholm.....	»	XXXIII.
Skyddsförening för sinnessjuka i Stockholm.....	»	»

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.		
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid.	1.
» 2. Sjukdomsformer	»	3.
» 3. Komplikationer hos fallsotssjuka.....	»	4.
» 4. Intagne	»	»
» 5. Intagne, med uppgift på ålder vid sjukdomens början	»	8.
» 6. Afförde (de tillfrisknades ålder, vistelsetid och sjukdomens bestånd	»	10.
» 7. Afäidne.....	»	12.
» 8. Förhållandet mellan vårdade och afförde	»	14.
» 9. Ålder hos de vårdade	»	15.
» 10. Befintliga sjuka den 31 December 1874	»	16.
» 11. De sjukas fördelning.....	»	18.
» 11. Kriminalpatienter	»	19.
» 12. Födelseort, boningsort och civilstånd.....	»	20.
» 13. Stånd och yrke	»	22.
» 14. Antagliga sjukdomsorsaker.....	»	24.
» 15. Tillfälliga sjukdomar.....	»	27.
» 16. Antal sjukplatser, underhållsdagar, medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården.....	»	29.
» 17. Tjenstemän och betjening	»	30.
Bil. B, C, D. Allmänna Hospitals- och Barnhusfondens inkomster och utgifter	sidd.	31—35.

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XXXIV).

1. Service médical	page	VI.
2. Service religieux et enseignement	»	XV.
3. Bâtimens	»	XVIII.
4. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	»	XXVII.
5. Chauffage et éclairage	»	XXVIII.
6. Régime alimentaire.....	»	»
7. Occupations	»	XXIV.
8. Nombre des places.....	»	XXXI.
9. Recettes et dépenses	»	XXXII.
Notices sur les établissemens privés: à Johannesberg et à Stockholm, pour les idiots; à Stockholm, pour l'assistance des aliénés au dehors des institutions publiques		
		XIV, XV.

II.

Annexes.

Annexe A. Les details du service médical.		
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page	1.
» 2. Formes morbides	»	3.
» 3. Complications avec l'épilepsie.....	»	4.
» 4. Admissions de l'année.....	»	»
» 5. L'âge au commencement de la maladie	»	8.
» 6. Sorties (guéris: par âge, par séjour à l'hôpital et par duration de la maladie).....	»	10.
» 7. Décès: par âge, par séjour à l'hôpital, par duration, et par nature de la maladie	»	12.
» 8. Relation pour cent des résultats du traitement	»	14.
» 9. Ages.....	»	15.
» 10. Nombre des aliénés dans les établissemens le 31 Dec. 1874	»	16.
» 11. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement et aux symptômes	»	18.
» 11. Prévenus, accusés et condamnés parmi les aliénés	»	19.
» 12. Les aliénés par lieux de naissance, par domicile et par état civil	»	20.
» 13. Les aliénés par professions	»	22.
» 14. Causes probables des maladies.....	»	24.
» 15. Maladies intercurrentes	»	27.
» 16. Nombre des places, des journées d'entretien, moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	»	29.
» 17. Nombre des médecins, des surveillants et des gardes-malades	»	30.
Annexe B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépenses; Recapitulation de la situation.....	pages	31—35.

STORMÄKTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

I öfverensstämmelse med hvad under närmast föregående fjorton år egt rum, får Serafimer-Ordens-Gillet härmed till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet afgifva sin årsberättelse om förvaltning och verksamhet inom rikets hospitalsväsen under år 1875.

Denna berättelse omfattar: numerisk redogörelse för *sjukvården* och med densamma i samband stående förhållanden; öfversigt af den *presterliga verksamheten*; uppgifter om *hospitalsbyggnader* och deras

underhåll, om *utredningen* af linne- och beklädnadspersedlar samt inventarier, om *uppvärmning* och *lyshållning*, om de sjukas *utspisning* och *sysselsättning*, samt om *utrymmet* inom samtliga hospitalen, hvarefter följer en *tabellarisk öfversigt* öfver den så kallade allmänna hospitals- och barnhusfondens *inkomster* och *utgifter*, och slutligen redogörelse för verksamheten inom *idiot-anstalterna* å Johannesberg och i Stockholm, samt för *skyddsföreningen för sinnessjuka*.

1. Sjukvården.

Vid början af år 1875 funnos å rikets samtliga hospital 1503 sjukplatser, nemligen: å Wadstena hospital 360, Stockholms 224, Wexiö 190, Malmö 175, Göteborgs 160, Upsala 155, Hernösands 139, Nyköpings 70 och Wisby 30. Under året hafva endast 10 nya platser kunnat upprättas, nemligen vid hospitalet i Göteborg. De blefvo likväl ej färdiga till begagnande förr än vid årets slut, då sålunda hela antalet af sjukplatser uppgick till 1,513.

Å samtliga hospitalen hafva under år 1875 blifvit vårdade 1,822, af hvilka 1,475 qvarliggande från år 1874. Af de vårdade voro 902 af man- och 920 af qvinkön. Till första betalningsklassen hörde 86, af hvilka 54 qvarliggande från föregående år. Antalet vårdade af andra och tredje klasserna var 1,736, bland hvilka 1,421 qvarliggande sedan år 1874. Under sistnämnde år vårdades 1,817, af hvilka liksom år 1875 voro 86 tillhörande första betalningsklassen. Hela antalet vårdade under 1875 öfverstiger således antalet under 1874 med endast 5. Medeltalet vårdade för dag, som under år 1874 var 1,445, utgjorde under redovisningsåret 1,481, och hade således under året ökats med 36. I likhet med hvad för föregående år blifvit anmärkt, hafva äfven under redovisningsåret *ursinne* och *tungsinne* varit de sjukdomsformer, som talrikast förekommit hos de inom hospitalen vårdade. Orsaken härtill ligger nära till hands i de af dessa sinnessjukdomar lidandes vådlighet, så väl för sig sjelfva, som för sin omgifning, hvarföre hospitalsvård företrädesvis för dem sökes. Af under året vårdade tillhörde 500 sjukdomsformen *ursinne* och 389 formen *tungsinne*, tillsammans således 889 eller 48 % af samtliga vårdade.

Härvid kan förtjena uppmärksamhet, att erfarenheten under sednare år konstaterat, att inom hvarje af de nämnda formerna qvinnorna äro talrikare än männen: så hafva under redovisningsåret 43 % män 57 % qvinnor haft *ursinne*, 44 % män 56 % qvinnor *tungsinne*, och sammanläggas dessa båda former, blir slutsatsen, att bland vårdade sådane sjuke 43,64 % varit män 56,36 % qvinnor. Antalet för *ursinne* vårdade i förhållande till öfrige vårdade har under detta och föregående år varit högst å Stockholms och Göteborgs hospital, härledande sig från närheten af stora städer, der den lägre befolkningens lefnadsätt, särdeles med hänsyn till dryckenskapslasten, predisponerar till denna sjukdomsforms uppkomst. Ej mindre än 40 % af alla vårdade hafva å Stockholms hospital lidit af *ursinne*, 34 % å Göteborgs.

Under redovisningsåret hafva 347, — 156 män, 191 qvinnor, — blifvit å hospitalen *intagne*, det är 19 % af alla vårdade eller *en* intagen på omkring *fem* vårdade. Bland dessa hafva vid intagningen 139 lidit af *ursinne*, 110 af *tungsinne*, hvilka båda former således inbegripa 72 % af alla *intagne*. Under 1874 uppgick de *intagnes antal* till 403, således 56 flere än under redovisningsåret. Orsaken till detta för sjukvården missgynnande förhållande är, att ej några nya platser kunnat under 1875 beredas, hvadan ett större antal sökande måst af brist på utrymme förvägras inträde. Under loppet af år 1874 bereddades der-

emot 22 nya sjukplatser, och vid 1873 års slut iordningställdes 50, af hvilka flertalet kom sjukvården till godo först under 1874. Med hänsyn till de intagnes *ålder* visar sig, att relativt högsta antalet varit mellan 31 och 40 år, 36 %, dernäst mellan 21 och 30 år, 26 %. Den tid af året, under hvilken *insjuknandet* talrikast synes uppträda, har under redovisningsåret, likasom under flera förutgående år, visat sig vara årets andra kvartal, enär 31 % af de intagne under detta kvartal insjuknat. För bedömning af den benägenhet, som förefinnes hos sinnessjuka att *återfalla* uti nya sjukdomsutbrott, för tjevar omförmålas, att bland de under redovisningsåret intagne hafva 68 % insjuknat för första gången, 17 % för andra, 6 % för tredje, 3 % för fjerdte, 6 % för femte gången och derutöfver, således 32 % recidiverande fall. Då nu anförda förhållande under en längre följd af år visat sig med föga vexlingar ega rum, kan såsom regel antagas, att bland de å hospitalen intagne omkring $\frac{2}{3}$ hafva insjuknat för första gången och $\frac{1}{3}$ haft förutgående anfall. Benägenheten för recidiv är störst bland dem, som lida af *ursinne*, enär ej mindre än 50 % af under redovisningsåret i denna form intagne varit recidiverande fall; af de med *tungsinne* intagne hafva endast 20 % varit recidiverande.

Från och med 1861 d. v. s. under 15 år hafva å samtliga hospital blifvit intagne 5,076, och läggas härtill de vid femtonårsperiodens början från år 1860 inom hospitalen befintliga 973, erhålles det egentliga antalet under de 15 åren vårdade, nemligen 6,049. Det är detta antal, som bör läggas till grund för beräkningar beträffande resultaten af sjukvården med hänsyn till tillfrisknade, förbättrade, oförbättrade och obotlige samt döde.

Antalet intagne i förhållande till vårdade utvisar omsättningens mer eller mindre liflighet inom hvarje serskildt hospital; så har t. ex. omsättningen under redovisningsåret varit liffigast inom Göteborgs och Upsala hospital med 29 % intagne af antalet vårdade inom det förra, 28 % inom det sednare; trögast har denna omsättning varit vid Hernösands med 10 %, vid Wadstena med 12 %. Från samtliga hospital hafva under redovisningsåret blifvit *afförde* 347, således lika många som blifvit intagne; under 1874 affördes 342, således 5 färre än under 1875. Af samtliga under 1875 vårdade hafva 19 % blifvit afförde, det är omkring *en* af fem. Af de afförde hafva 153, — 66 män, 87 kvinnor, — lemnat anstalterne såsom *till helse återstälde*, utgörande 8,40 % af alla vårdade, 7,32 % af vårdade män, 9,46 % af vårdade kvinnor.

Antalet utskrifne såsom till helsan återstälde uppgår under sednaste *femton* år till 2,044, — 983 män, 1,061 kvinnor, — d. ä. 136 i medeltal för år; medeltalet tillfrisknade för hvarje år har varit 8,78 % af *alla* vårdade; 8,43 % af vårdade män, 9,18 % af vårdade kvinnor.

Såsom exempel på de olika utsigterna för tillfrisknande uti de olika sjukdomsformerna må anföras, att bland dem, som under året vårdats för *ursinne*, hafva 19,60 % tillfrisknat; bland dem, som vårdats för *tungsinne* 12,34 %, således inemot hvar femte af de förre och hvar åttonde af de sednare.

Beräknas förhållandet mellan angifna antalet tillfrisknade under femtonårsperioden och ofvan angifna summa af under samma period vårdade, erhålles det resultat, att öfver 33 % af desse vårdade lemnat anstalterna såsom tillfrisknade.

Jemföres de under året tillfrisknades antal inom hvarje åldersperiod med antalet af alla inom motsvarande period vårdade, finnes att högsta tillfriskningsprocenten tillhör åldern under 20 år, dernäst följer åldern 21—30, efter hvilket år procenten fortgående aftager för hvarje årtionde, och då *enahanda* förhållande under alla föregående år egt rum, torde detta såsom regel kunna antagas. Huru viktigt det är, att sjuke så snart som möjligt efter sjukdomens uppträdande erhålla hospitalsvård, upplyses deraf, att under så väl detta som föregående år omkring 50 % af de tillfrisknade inkommit till anstalterna inom

Enligt denna öfversigt hafva sjukplatsernas antal under åren 1861—1875 ökats från 1,008 till 1,513, således med 505, i medeltal för år med 34. Denna tillökning, med nödvändighet år efter år betingad genom det stegrade tilloppet af inträdesbehöfvande har dock ej egt rum med någon likformighet, utan allt efter som möjlighet kunnat beredas för nya sjukplatsers upprättande. Serskild förklaring fordrar det angifna förhållandet mellan sjukplatsernas antal åren 1868—1871. Vid 1868 års början funnos nemligen 1,322 platser, vid årets slut endast 1,210. Denna nedsättning, med ej mindre än 112, betingades uteslutande af ekonomiska skäl, enär de tillgångar, öfver hvilka Ordens-Gillet hade att förfoga, till följd af stegrade pris å lifsmedel blefvo så otillräckliga, att det högre antalet sjuke ej kunde underhållas. Detta ekonomiska betryck upphörde dock lyckligtvis med 1870 års slut, så att de förut tillgängliga sjukplatserna, hvilka under tiden hållits obesatta, åter kunde vid 1871 års början upplåtas, men invercade emellertid ock på antalet intagne och vårdade, så att under åren 1868 och 1869 intogos omkring 100 sjuke färre än under 1867 och vårdades äfven ett i förhållande dertill mindre antal. Förhållandet, uti hvilket sjukplatsernas antal under ifrågavarande femtonårsperiod vid de serskilda hospitalen blifvit ökad, är följande:

Stockholms.....	från 110 till 224, således med 114;
Göteborgs	» 67 » 170, » » 103;
Hernösands	» 50 » 139, » » 89;
Wadstena	» 280 » 360, » » 80;
Wexiö	» 129 » 190, » » 61;
Nyköpings	» 48 » 70, » » 22;
Upsala	» 135 » 155, » » 20;
Wisby	» 14 » 30, » » 16;

Malmö hospital med 175 sjukplatser har under hela perioden ej erhållit någon platstillökning, beroende dels på omöjlighet att inom dess nuvarande lokaler bereda ökad utrymme, dels på den beslutade åtgärden att indraga detta hospital och i dess ställe uppföra ett nytt med större omfång i närheten af staden Lund. Högsta platstillökningen har egt rum vid Stockholms nyuppförda hospital, som vid dess öppnande år 1861 med 150 platser, emottog 110 sjuke från det förutvarande hospitalet vid Danviken, hvilket då upphörde att vara sinnessjukvårdsanstalt, och har hufvudsakligen åstadkommits genom nya tillbyggnader. Enahanda var förhållandet vid Göteborgs hospital. Då nya hospitalsbyggnaderna å Hisingen år 1873 blefvo färdiga, öfverflyttades dit de inom det gamla hospitalet befintlige 67 sjuke, hvar efter platsantalet, ursprungligen beräknadt till 150, ganska snart måste ökas och var vid 1875 års slut 170. Platstillökningen vid de öfriga hospitalen beror antingen på ny- eller tillbyggnader eller på sådana förändringar inom förutvarande lokaler, hvarigenom ökad utrymme kunnat beredas. Nämnas må ock att under 1876 omkring 40 nya platser blifva upprättade vid Wexiö hospital genom nya tillbyggnader, samt att betydliga tillbyggnader utföras vid Hernösands hospital, äfvensom att uppförande pågår af en helt och hållet ny, storartad hospitalsinrättning invid Lund för omkring 300 sjuke.

Jemförelse mellan antalet befintlige sjuke inom samtliga hospital vid femtonårsperiodens början, den 1 Januari 1861, och slut, den 31 December 1875, utvisar, att 973 funnos vid periodens början, 1,475 vid dess slut, en tillökning således af 502, i nära öfverensstämmelse med antalet tillökade sjukplatser. Oaktadt denna betydliga tillökning af inom anstalterna på en gång närvarande sjuke, har dock be-

hofvet af vård för sådane sinnessjuke, som enligt gällande bestämmelser varit till vård berättigade, ej på långt när kunnat tillfredsställas, utan hafva inträdessökande äfven under sednaste år ofta nog måst tillbakavisas eller nödgats, till stort men för den kurativa behandlingen, vänta på inträde veckor, ja månader. Under 1861 *intogos* å samtliga anstalter 285, under 1875 åter 347, — ett högre antal under sednare året af endast 62; under alla femton åren *intogos* 5,076, — 2,571 män, 2,505 qvinnor, — i medeltal för år 338. Omsättningen har öfverhufvudtaget varit ganska trög, enär förhållandet mellan intagne och vårdade utvisar, att de förre utgjort högst 24 % och lägst 19 % af de sednare. Orsaken till denna tröga omsättning ligger deruti, att det öfvervägande flertalet hospitalshjon utgöras af obotlige, hvilka ej kunna utskrifvas, så länge ej särskilda asylor för deras vård blifvit upprättade. Gällande nådiga Stadga för sinnessjukes behandling och vård bestämmer väl, att obotlige, då de ej vidare äro för sig eller andra vådliga, böra från hospitalet utskrifvas; men då ofta inträffat, att sådane patienter, som många år inom en anstalt visat sig oskadlige, likvisst, när de lemnat hospitalet och kommit under nya för dem ovana förhållanden, snart blifvit våldsamma och svärhandterliga, har denna erfarenhet gjort hospitalsläkarne obenägne att utskrifva dem. De *affördes* antal under femtonårsperioden uppgår till 4,574, — 2,297 män, 2,277 qvinnor, — i medeltal för år 305; under 1861 affördes 232, under 1875, 347; 115 flere under det sednare året mot under det förra, ett förhållande uteslutande beroende på det högre platsantalet under 1875. Jemföres nemligen de affördes antal under 1861 med då befintliga sjukplatser vid årets början, erhålles 23 % afförde i förhållande till sjukplatserna; under 1875 erhålles vid enahanda beräkning alldeles samma procentsiffra. Bland afförde hafva under ifrågavarande femton år 2,044 lemnat anstalterna såsom *friske*, d. ä. 45 % af alla afförde; 42 % män, 47 % qvinnor, i medeltal för år 136. Ofvan har redan blifvit angifvet, att vid jmförelse mellan de intagnes antal, — 5,076 — tillhoppa med den vid femtonårsperiodens början befintlige, 973, det resultat erhålles, att öfver 33 %, — 33,79 %, — af detta sammanlagda antal blifvit till helsa återstälde; — ett resultat som kan sägas vara särdeles hedrande för den behandling de sinnessjuke inom hospitalen åtnjuta. De såsom *förbättrade* utskrifne äro 749 det är 16 % af alla afförde; såsom *obotlige* utskrifne 599, d. ä. 13 % af alla afförde. De *dödes* antal utgör 1,180 eller 26 % af alla afförde, 27 % män, 24 % qvinnor. Medeltalet döde för år är 79; och då detta medeltal jmföres med medeltalet vårdade för år, — 1,545 — finnes medeltalet dödlighet för femtonårsperioden vara 5,11 %, — en dödlighet, som är så låg, att den mer än annat ådagalägger hospitalens goda sanitära förhållanden. Summan af under hvarje år *vårdade* har ifrån 1861, då den var 1,258, ökats till 1,822, hvartill den uppgick under 1875; således vårdades under sista året af femtonårsperioden 564 flera än under det första, en ökning, som står i direkt förhållande till det högre platsantalet under sista året; medeltalet vårdade för hvarje år är, såsom nyss nämndt, 1,545.

Af de under redovisningsåret vårdade, 1,822, hafva 86 erlagt första betalningsklassens afgift, 294 andra klassens och 1,328 tredje klassens; 114 hafva vårdats antingen utan afgift eller såsom kriminalpatienter. Vid årets slut qvarlåg 59 af första klassen, 240 af andra, 1,075 af tredje, 101 utan afgift.

Vid årets slut funnos å samtliga hospital 96 *kriminalpatienter*, 74 män, 22 qvinnor, vid 1874 års slut 89, således en tillökning af 7, 2 män, 5 qvinnor; — under 1875 affördes 7, *intogos* 14, vårdades således 110; utgörande 6 % af alla vårdade, d. ä. omkring en på sexton, deraf omkring en på 10 vårdade

män, en på 30 vårdade kvinnor. De brottsliga handlingar, hvilka af hithörande patienter blifvit begångna, hafva varit: mord å föräldrar och syskon 2; mord å egna barn 6; mord eller dråp å främmande person 26; mord jemte mordbrand 2; öfvervåld å föräldrar, make eller främmande personer 14; mordbrand 16; stöld eller rån 17, hemfridsbrott 2; mordförsök 3, o. s. v. Antalet vårdade kriminalpatienter har under sednare åren mer och mer ökats; under 1873 vårdades 96; under 1874, 98; under redovisningsåret 110. Rörande olägenheterna att vårda dessa sjuke tillsammans med öfrige har Serafimer-Ordens-Gillet uti föregående årsberättelser gjort underdånig anmälan; och om det fortfarande visar sig, att antalet år efter år ökas, måste olägenheterna blifva allt större. Med anledning häraf gjorde ock Ordens-Gillet den 11 Sept. 1873 underdånig framställning om öfverflyttning af omsorgen för kriminalpatienters vård från Hospitalsöfverstyrelsen till Fångvårdsstyrelsen, i hvilket ärende nådigt beslut dock icke vid 1875 års slut var meddeladt. Emellertid har Ordens-Gillet ansett bästa utvägen vara att söka fördela dessa patienter någorlunda jemt i förhållande till sjukplatsernas antal å de serskilda hospitalen, på det att ej ett för stort antal å ettdera skulle der orsaka svårigheter, alltför störande för sjukvården i sin helhet. Dylig fördelning har dock ej fullständigt kunnat genomföras, hvarpå såsom exempel må nämnas, att under redovisningsåret vid Malmö hospital 11 % af de vårdade varit kriminalpatienter, vid Göteborgs och Wexiö 10 %, vid Upsala 8 %, vid Stockholms 6 %, samt vid öfriga hospital härunder.

I och för bestämmande huru många celler eller isoleringsrum i förhållande till sjukplatsernas antal äro vid ett hospital behöfliche till förvaring af orolige, stormande och våldsamme sjuke, är, särdeles vid uppförande af nya hospital, af högsta vikt att söka bestämma det i allmänhet antagliga förhållandet mellan nyssnämnde sjuke och lugne sjuke. Redovisningsårets erfarenhet härutinnan gifver vid handen, att af de vid årets slut befintlige sjuke voro 55 % lugne, 36 % orolige, 9 % våldsamme; hvar 11:te sjuk tillhörde således sistnämnde kategori; dock blifva ej så få bland dem, hvilka såsom regel endast äro orolige, ofta nog, om ock mera öfvergående så våldsamma, att instängning i cell blir för dem nödvändig. Med hänsyn härtill har sednare årens erfarenhet visat, att det lägsta antal celler eller isoleringsrum, som vid ett hospital bör vara tillgängligt, är 14 % till 12 % af platsantalet, således ett cellrum för hvar 7:de å 8:de sjukplats.

Helsotillståndet med hänsyn till tillfälligt uppträdande kroppsliga sjukdomar bland de sinnessjuke, har under redovisningsåret inom samtliga hospital, i likhet med hvad under föregående åren egt rum, varit serdeles tillfredsställande. Endast 351, — 178 män, 173 kvinnor, — hafva lidit af tillfälliga sjukdomstillstånd, d. ä. 19 % af alla vårdade, således omkring hvar femte. Under 1873 och 1874 var denna sjuklighetsprocent något högre, nemligen 22 %. Någon epidemisk sjukdom har under redovisningsåret ej inom något af hospitalen yppat sig; och anmärkningsvärdt är, att endast tre fall af nerffeber och fyra fall af frossa förekommit. De talrikaste sjukdomsfallen hafva varit katarrher och inflammationer, dels akuta dels kroniska, inom matsmältningskanalen, dernäst luftrörskatarrher och lunginflammationer. Af sådana sjukdomstillstånd, hvilka under benämning sjukhussjukdomar stundom uppträda inom större sjukvårdsanstalter såsom ros, bölder, bulnader, liggsår, m. m., hafva relativt få fall förekommit och dessa alla spridda. Ofvan har dödlighetsprocenten blifvit angifven såsom särdeles låg; de sjukdomsformer, som ledt till dödlig utgång, hafva i främsta rummet varit lung- och tarminflammationer, dernäst åtskilliga former af kroniska hjernlidanden. Oaktadt alla vidtagna försigtighetsmått hafva dock tre, — en man, två kvinnor, — under året afhändt sig lifvet; alla ledo de af tungsinne med förherrskande sjelfmordsbegär. Af det nu rörande helsotillståndet inom hospitalen anförda följder, att de sanitära förhållandena inom dessa

anstalter äro tillfredsställande, samt att de sjukes vård är väl tillgodosedd, med hänsyn så väl till bostäder, utspisning, beklädnad och sysselsättningar som läkarevård.

Enär det öfvervägande antalet af rikets befolkning tillhör de jordbrukande klasserna, följer deraf, att af sinnessjuka, som vårdas å hospitalen, flertalet utgöres af dessa klasser. Af de under redovisningsåret vårdade, 1,822, hafva 819 varit jordbrukande ståndspersoner, hemmansegare, jordtorpare, tjenare och daglönare; utgörande 45 % af alla vårdade och 47 % af alla intagne; 47 % af manligt, 43 % af qvinligt kön. I öfrigt må, med hänsyn till de vårdades stånd och yrke, nämnas, att under redovisningsåret blifvit vårdade: af presterskap 10, under året intagne 4; af folkskolelärare 7; af officerare 12; af diversehandlande och deras biträden 27; af sömmerskor 20; af fabriksarbeterskor 17; o. s. v.

Af enskild betjening, icke till jordbruksklass hörande, hafva 222 vårdats, af hvilka 44 blifvit under året intagne. Af desse vårdade voro 56 män, 166 qvinnor, således 25 % af de förre, 75 % af de sednare: ett missförhållande mellan könen inom denna samhällsklass, som med föga vexlingar egt rum under ofvan angifna femtonårsperiod. Af studerande, såväl från lägre som högre undervisningsverk, hafva under året vårdats 39, af hvilka 33 voro qvar från föregående år, 6 blefvo under året intagne; under 1874 intogos 7. Under sistförflutna 10 år har någon anmärkningsvärd förändring ej förekommit uti antalet intagne studerande, och har medeltalet intagne för år under denna tid varit 6.

Bland speciela orsaker till sinnessjukdomars uppkomst hafva uti föregående årsberättelser blifvit närmare uppmärksammade dels moraliska inflytelser, såsom direkt framkallande, dels det ärftliga anlaget, såsom predisponerande. Under rubriken »moraliska orsaker» äro uppförde 442 vårdade, af hvilka 92 under året intagne; 40 % män, 60 % qvinnor. Detta förhållande, att qvinnan vida oftare än mannen förfaller uti någon form af sinnesrubbing till följd af en eller annan moralisk inflytelse, kan med ledning af de förflutna 15 årens erfarenhet antagas såsom regel. Tydligast framträder detta missförhållande mellan könen vid sinnesrubbing alstrad af husliga bekymmer, enär af de under denna rubrik vårdade, 31 % varit män, 69 % qvinnor. Specificerad redogörelse för de moraliska orsakerna återfinnes i bilagan A, § 13, tab. 14, innehållande äfven redogörelse för antalet, såväl vårdade, som intagne, för hvilka det ärftliga anlaget antagligen legat till grund för sinnessjukdomens uppkomst eller utbrott. De senare under denna rubrik uppförda fall äro 444, — 229 af manligt kön, 215 af qvinligt; under året hafva blifvit intagne 85; under 1873 intogos 78, vårdades 399; under 1874 intogos 96, vårdades 437. Af de under året med direkt ärftligt anlag vårdade hafva 42 % haft arvet från fäderne, 50 % från möderne, samt 8 % från både fäderne och möderne. Väl synes arf från fäderne inverka något öfvervägande på den manliga afkomman, dock ej betydligare än att bland dem under denna kategori hörande, 52 % äro af manligt, 48 % af qvinligt kön. Arf från möderne synes inverka ungefär lika på båda könen; arf deremot från både fäderne och möderne synes hafva ett öfvervägande inflytande på den manliga afkomman.

Såsom orsakligt moment till sinnesrubbing må ock nämnas missbruk af spritdrycker. Väl äro sjukdomsfallen, till följd af denna orsak, fortfarande talrika, dock kan ej af deras antal å hospitalen med någon säkerhet bestämmas, huruvida dryckenskapen under sednare år talrikare än förr fört sina offer till sinnessjukvårdsanstalterna. Under redovisningsåret vårdades härunder hörande 71, 65 män, 6 qvinnor.

Uti föregående årens berättelser har förhållandet mellan hela antalet inom riket befintlige sinnessjuka, i rundt tal 9,000, och de å hospital under hvarje år vårdade blifvit angifvet. Redovisningsåret företer i detta hänseende icke någon afvikelse från de föregående åren, utan hafva omkring 20 %, d. v. s. hvar femte inom riket befintlig sinnessjuk erhållit hospitalsvård. Förhållandet åter mellan sjukplatsernas antal, hvilket vid 1874 års slut var 1,513, och hela antalet befintlige sinnessjuka blir för redovisningsåret äfvenledes öfvererensstämmande med de föregående årens, enär för närmare 17 %, d. v. s. för hvar sjette sinnessjuk, finnes plats å hospital. Dessa nu angifna förhållanden äro föga fördelaktiga för vår offentliga sinnessjukvård, då erfarenheten inom de flesta af Europas stater gifvit vid handen, att förhållandet mellan totalantalet sinnessjuka inom ett land och för dem afsedde platser å allmänna inrättningar bör vara sådant, att för åtminstone hvar fjerde eller tredje befintlig sinnessjuk plats kan beredas. Genom nu pågående nybyggnader för hospitalsanläggning vid Lund och tillbyggnader vid Hernösands hospital, samt de beslutade nya hospitalsanläggningarna vid Upsala och i trakten af Örebro, äfvensom uppförandet af ett nytt hospital för Vester- och Norrbottens behof, torde den nuvarande bristen på sjukplatser åtminstone för den närmaste framtiden komma att i väsendtlig mån afhjelpas.

Med hänsyn till de vid redovisningsårets slut befintlige sjukens boningsort vid sjukdomens utbrott anmärkes, att 72 % voro boende på landsbygd, 28 % i stad; från landsbygden voro 53 % män, 47 % qvinnor, från stad 45 % af de förre, 55 % af de sednare; — förhållandet mellan könen således omvänt inom de båda olika boningsorterna. Jemföres folkmängden på landsbygden och i städerna, enligt statistiska byråns uppgifter för den 31 December 1875, med antalet sinnessjuka från landsbygd och stad, befintlige inom anstalterna vid 1875 års slut, finnes, att då vårdades *en* sinnessjuk på 3,543 invånare från landsbygd, *en* på 1,492 från stad. Förklaringen öfver dessa siffror, hvilka ej få tydas så, som skulle de utvisa, att sinnessjukdomar oftare uppträda bland städernas än landsbygdens befolkning, återfinnes uti den underdåniga berättelsen för 1873 sid. VII.

Vid jmförelse af förhållandet mellan antalet gifte och ogifte sinnessjuka bland de vid årets slut vårdade visar sig, att 31 % voro eller varit gifte, 69 % voro ogifte. Uti de tvenne sednaste årens berättelser har serskild uppmärksamhet blifvit fästad dervid, att antalet vårdade ogifte män så betydligt öfverstiger det af gifte. Af hela antalet vid redovisningsårets slut befintlige män voro nemligen 24 % gifte, 76 % ogifte; under 1874 tillhörde 22 % de förre, 78 % de sednare; under 1873 var förhållandet i det närmaste detsamma som under 1874. Förhållandet med qvinnor visar sig något annorlunda, enär af de befintliga qvinnorna vid 1875 års slut 39 % voro gifta, 61 % ogifta; motsvarande siffror voro vid 1874 års slut 31 % och 69 %; vid 1873 års slut 30 % och 70 %. Häraf skulle väl endast kunna dragas den slutsats, att ett öfvervägande högre antal ogifte mot gifte vårdas å de allmänna anstalterna, beroende derpå, att den gifte mannen eller den gifta qvinnan, så länge som möjligt, söker vårda sin lidande maka eller make i hemmet, under det att de ogifta svårare kunna erhålla hemmets vård; men då från Statistiska Centralbyrån meddelats den uppgift, — redan införd uti berättelsen för år 1873, — att inom hela riket förekomma 33 sinnessjuka på 10,000 ogifte män, men endast 5 på enahanda antal gifte, torde med antagande af ett likartadt förhållande beträffande ogifta och gifta qvinnor, kunna såsom faktiskt antagas, att det ogifta ståndet har en öfvervägande större benägenhet att falla uti sinnessjukdom än det gifta. Härvid bör likvisst tagas i betraktande, att personer som i yngre år blifvit sinnesrubbad och såsom sådana förblifvit någon längre tid, mera sällan torde kunna komma i tillfälle att ingå äktenskap.

Underhållsdagarnas antal för de sjuka vid samtliga hospital har under året uppgått till 540,613, me-

deltalet dagligen vårdade således 1,481. Under 1872 var detta medeltal 1,309; under 1873, 1,395; under 1874, 1,445, sålunda hafva under redovisningsåret 36 flere dagligen blifvit vårdade än under 1874; 86 flere än under 1873; 172 flere än under 1872. Häraf framgår det ökade omfång, som hospitalsvården under sednaste åren erhållit. Hvarje vårdad har under redovisningsåret i medeltal vistats inom anstalt 294 dagar, under 1874 åter 290 dagar. I förhållande till det högre medeltalet dagligen vårdade står ett högre antal underhållsdagar för hvarje af de sednaste åren; så steg underhållsdagarnes antal från 1872 till 1873 med 29,626, från 1873 till 1874 med 18,538, från 1874 till 1875 med 13,007, således på trenne år med 61,171.

Totalkostnaden för sjukvården i sin helhet (utgifterna för reparationer, byggnader och onera endast undantagna) uppgår till 605,345 kronor 62 öre; under 1874 var nämnde kostnad 590,747 kronor 71 öre; 1875 års utgifter öfverstego således de för 1874 med 14,597 kronor 91 öre. Fördelas hela utgiftssumman på antalet underhållsdagar, erhålles *underhållskostnaden för hvarje vårdad för dag*, belöpande sig till 1 krona 12 öre, d. v. s. att hvarje vårdad kostat *i medeltal för dag* 1 krona 12 öre; *för år* 408 kronor. Alldeles enahanda siffror erhöles för 1874, utvisande att underhållskostnaden under de båda åren varit densamma i förhållande till antalet vårdade. Medeltalet utgifter för sjukvården för hvarje dag af året vid samtliga hospital har varit 1,658 kronor mot 1,618 kronor år 1874. Kostnaderna vid de serskilda hospitalen hafva i väsendtliga delar varit betydligt skiljaktiga. Specificerade uppgifter härå återfinnas å *bilagan A*, § 15, tab. 16. Medeldagskostnaden har varit lägst vid Wadstena hospital, nemligen 87 öre; dernäst vid Nyköpings, 88 öre; vid öfriga hospital har den öfverstigit 1 krona; den högsta dagkostnaden har egt rum vid Göteborgs hospital med 1 krona 37 öre, vid Hernösands med 1 krona 33 öre, vid Upsala med 1 krona 23 öre. Den höga medeldagskostnaden vid Göteborgs hospital har sin förklaring hufvudsakligen uti en dyrbar utredning af nya persedlar och inventarier. Utspisningskostnaden deremot vid detta hospital var ej högre än 39 öre i medeltal för dag. Den höga kostnaden vid Hernösands hospital har åter sin förklaringsgrund uteslutande uti de höga prisen å lifsförnödenheter i denna ort, enär medeldagskostnaden för utspisningen uppgick till 61 öre för dag. Läkemedelskostnaden uppgår vid samtliga anstalter till 5,648 kronor 96 öre. Fördelad på underhållsdagarna blir kostnaden för läkemedlen för hvarje person för dag 1,04 öre; den var under 1874, 1,07 öre.

Uppgifter rörande kostnaderna för *mathållning och utspisning* återfinnas nedan under rubriken »Mathållning och Utspisning.»

Någon förändring bland antalet af de vid hospitalen anstälde tjänstemän har under redovisningsåret ej egt rum. Sjukvaktarpersonalen har deremot måst ökas med tvenne, nemligen en vid Stockholms och en vid Wadstena hospital. Antalet af denna personal uppgår till 148. Medeltalet sjuke, som hvar och en af sjukvaktarpersonalen haft att dagligen tillse, har beräknadt i medeltal för samtliga hospital varit 10,00; under 1874 var detta medeltal 10,28. Specificerade uppgifter i detta hänseende återfinnas å *bilagan A*, § 16, tab. 17.

Rörande den speciela sjukvården och med densamma i samband stående förhållanden får Serafimer-Ordens-Gillet i underdånighet åberopa serskildt af Generaldirektören för hospitalen afgifven redogörelse, *bilagan A*. Af honom inspekterades under året hospitalen i Hernösand, Upsala, Stockholm, Nyköping, Wadstena, Göteborg, Wexiö och Malmö samt hafva berättelser öfver inspektionerna till Ordens-Gillet blifvit afgifne.

2. Självvård och undervisning.

Utur de till Ordens-Gillet af Hospitalspredikanterna afgifna årsberättelser rörande självvård, jemte religions- och skolundervisning, meddelas följande:

Vid samtliga hospital hafva Gudstjenster å sön- och högtidsdagar blifvit hållna, andaktsöfningar jemte morgon- och aftonböner på sedvanligt sätt förrättade, äfvensom den heliga Nattvarden blifvit meddelad till sådane, som ansetts värdige detta sakraments åtnjutande.

Från *Hernösands* hospital har ej någon årsberättelse inkommit till följd deraf att Predikantsbefattningen af brist på sökande ej under året kunnat återbesättas, utan måst upprätthållas af olika personer under olika tider.

Från *Upsala* hospital meddelas, att merendels mellan 40 och 50 sjuka af båda könen bevisat de allmänna gudstjensterna, samt att ordningen ibland dem städse blifvit utan svårighet vidmagthållen af närvarande betjening. Gemensam nattvardsgång har förrättats 4 gånger under året och hafva inalles 24 kommunikanter deruti deltagit. Gemensamma bönestunder för båda afdelningarna hafva egt rum hvarje söckendagsmorgon och gemensam aftonbön endast hvarje lördag. Dessa bönestunder hafva förrättats af den inom hospitalet boende biträdande Predikanten. Rörande ordets och börens inverkan på de sjuke och den olika mottagligheten för religiösa intryck hos olika personer anmärker Predikanten: »vid fördomsfri pröfning af de sinnesrubbade finner man, att ett stort flertal af män och nästan samtliga qvinnor hafva bevarat sin religiösa känsla. Denna känsla kan naturligtvis vara fördunklad och dess yttringar förhindrade genom de andra känslornas och intelligensens förvirring, men om man på lämpligt sätt undersöker tillståndet, framgår, att den religiösa känslan är en af de liffigaste — och mest konstanta i den menckliga naturen.» Med hänsyn till mottagligheten för religionens intryck yttras: »den af naturen tröge och dåsig är vanligen föga emottaglig för alla djupare intryck och liknar mycket den hårdtrampade landsvägen; den inåtvände deremot är redan af naturen predestinerad att vara religiös i en eller annan form.» Det gynsamaste fältet för religionslärarens verksamhet är bland konvalescenter och periodiskt sjuke under deras fria mellantider. »De sinnessjuke brottslingarne visa sig alla intresserade för religionen och deras uppförande är godt; bland dem visar dock en man i sina bästa år, hvilkens uppfostran blifvit vårdslösad och som derjemte är till förståndet inskränkt, ej någon mottaglighet för religionsundervisning.» I hospitalets skola har undervisning meddelats af biträdande Predikanten 4 timmar hvarje vecka; antalet skolbesökande har varit omkring 15 män och 12 qvinnor. Hospitalets boksamling har under året blifvit tillökad med omkring 30 böcker af vexlande innehåll; den religiösa lekturen efterfrågas nästan uteslutande af qvinnorna, den historiska af männen. Dessutom har flertalet af de sjuke hvar sitt nya testamente, som flitigt begagnas. Smärre folkskrifter och lämpliga tidningar äro i dagrummen tillgängliga.

Från *Stockholms* hospital meddelas, att de kyrkobesökandes antal utgjort omkring 30, hälften män och hälften qvinnor. Under året har allmän nattvardsgång 3:ne gånger egt rum; inalles hafva 14 patienter, 6 män och 8 qvinnor, kommunicerat. Enskildt har nattvarden blott en enda gång utdelats till en kroppsligt sjuk, som ej förmådde infinna sig i kyrkan. Allmän bönestund har af predikanten hvarje söckendag i hospitalets kyrka förrättats; enskilda bönestunder hafva äfven hållits i särskilda sjukrum, der sådana patienter vårdats, som ansetts häraf kunna erhålla någon uppbyggelse. Rörande ordets och börens inverkan på de sjuke yttrar predikanten: »det religiösa inflytandet har hos dem, som röjt ett djupare andligt behof,

varit mycket glädjande i det att den sjukdomen ofta medföljande oron och ängslan mer och mer stillats, den häftiga längtan efter hemmet mildrats och i allmänhet otåligheten öfvergått i en stilla undergifvenhet, stundom äfven i förnöjsamhet. Men hos de många i andligt hänseende kalla och likgiltiga, som icke varit mottagliga för några djupare intryck af religionen, har dess inverkan varit föga märkbar. Icke i något fall har, såvidt mig är bekant, det religiösa inflytandet visat sig skadligt.» Rörande de sinnessjuka brottslingarnes religiösa tillstånd uppgifver Predikanten: »att religionens inverkan på dem varit föga märkbar, dels emedan några af dem lida af sådan slöhet och förvirring, att de föga kunnat uppmärksamma det gudomliga ordet, dels emedan andra, hvilkas sjukdom öfvergått till förbättring, vanligen der efter återsändas till respektive fängelser, så snart att någon bestämd åsigt om deras moraliska förbättring ej kunnat erhållas.» Religionsundervisning har meddelats gemensamt eller till flere på en gång, hufvudsakligen vid de dagliga andaktsstunderna. Predikanten uppgifver dock, att detta sätt är föga ändamålsenligt för dem, som i allmänhet hafva svårt att hålla sina tankar samlade. För dylika förordas enskild undervisning, alldenstund läraren då kan lämpa sig efter den sjukas individuella uppfattning. Med hänsyn till undervisningens inverkan vid olika sjukdomstillstånd yttrar Predikanten: »Flera egendomligheter visa sig som bero ej blott på olika lynne och uppfostran utan ännu mera på sjukdomsformen. De som lida af exaltation eller af någon så kallad storhetsvurm, i följd af hvilken de anse sig vara furstar eller kejsare, ja, till och med mer än menliga varelser, äro i hög grad upplåsta och högmodiga; derföre vilja de icke höra något om människans ringhet och ofullkomlighet samt behovet af en förädling, lika litet som om hennes ovärdighet till allt det goda, som hon åtnjuter eller om den tacksamhet som hon är skyldig den Högste. Andre deremot lida af en djup svärmodighet, under hvars inflytande de älska blott talet om lidandet, som städse föresväfvar deras tankar och derifrån de icke kunna och icke heller vilja lösgöra sig. Derföre äro de rädda för att lyssna till något tröstens ord, om att deras nöd ej skall vara beständig, utan att äfven de hafva att hoppas på lyckligare dagar. Andra åter qväljas af en fix idé om något dem förestående förskräckligt lidande, som skall sluta med en ryslig död, hvilken föreställning medför bittra qual, men äfven en viss njutning att få öfverlemna sig åt dessa tankar. Att med några förnuftsgrunder söka borttaga sådana föreställningar är ett fåfängt arbete, likasom ock bemödandet att meddela dem någon tröst, som kan mer än för stunden stilla deras bedröfvelse, så vida de icke börjat vända blicken mot evigheten och lärt sig hoppas på sällare dagar i ett annat lif. Af sina själasörjare fordra dessa olyckliga stor vänlighet och djupt deltagande samt ett aldrig tröttnande tålmod vid afhörandet af deras enformiga tal och jemmer, samt bemödandet att trösta dem uti deras stora elände.» Hospitalets boksamling innehåller 163 band. De sjuke, hvilkas tillstånd det medgifver, läsa gerna och med intresse, och då flera af böckerna äro försedda med plancher, hafva sådana som sakna lust och förmåga att läsa, dock en kär sysselsättning uti att betrakta dessa.

Predikanten vid *Nyköpings* hospital upplyser, att antalet kyrkobesökande patienter utgjort omkring 25; att gemensam nattvardsgång egt rum när några sjuke önskat gå till skrift och befunnits vara i det tillstånd att de ansetts kunna hafva tillbörlig nytta af den heliga akten och har antalet kommunikanter varit 8. Enskildt har nattvarden utdelats till 2:ne kroppsligt sjuke, en man och en qvinna. Gemensamma bönestunder hafva ej hållits af Predikanten; morgon- och aftonböner förrättas af Uppsyningsman och Förestånderska å respektive afdelningar. Religionsundervisning har egt rum under form af religiösa samtal. Med afseende på ordets och börens inverkan yttrar Predikanten att »predikan i allmänhet uppmärksamt och stilla afhörts af de sjuke, hvilka haft både nytta och välsignelse af ordet och dess för-

kunnande. De som lida af religiös sinnesrubbnig hafva varit de som minst låtit sig tröstas af ordet och dess förkunnande. Detta har isynnerhet varit fallet med en sinnessjuk qvinna, som hvarken af den allmänna gudstjensten, nattvardens begående, enskilda religiösa samtal eller läsning i Guds ord kunnat erhålla någon tröst i sitt lidande.» Hospitalets boksamling utgöres af 106 band. »I allmänhet har lektyr af religiöst innehåll visat sig lämpligast och har inflytelsen deraf på de sjuke visat sig god.»

Utur årsberättelsen för *Wadstena* hospital meddelas, att omkring 60 af de sjuke vanligen bevisat allmänna gudstjensten, hvarvid anmärkes, att oaktadt detta höga antal, ordning och stillhet icke under någon gudstjenst blifvit störde, utan hafva de sjuke i allmänhet förhållit sig stilla och uppmärksam. Under året hafva 4 gemensamma nattvardsgångar blifvit hållna, hvarvid 42 patienter blifvit af nattvarden delaktiga. Enskildt har nattvarden meddelats en qvinna äfvensom en manlig kriminalpatient, hvilkens sinnesbeskaffenhet syntes menskligt att dömma vara sådan, att honom ej borde förvägras komma i åtnjutande af sakramentet. I anseende till byggnadernas spridda och från hvarandra aflägsna läge kunna vid detta hospital några gemensamma bönestunder ej hållas. Morgon- och aftonböner hållas dock dagligen, såväl å hvarje afdelning, som i de särskilda sjukrummen af dertill utsedde lämplige sjukvaktare, hvarvid Predikanten är närvarande skiftesvis, på ena eller andra stället. Rörande ordets och börens inverkan på de sjuke yttrar Predikanten: »alla, hvilkas tillstånd varit så beskaffadt, att de kunnat deltaga i den offentliga gudstjensten och bönestunderna, hafva gjort det utan tvång och med glädje; under de enskilda samtal jag haft med dem, har jag förnummit, att hvad som blifvit taladt och predikadt, icke varit förgäfvat, hvadan man torde kunna våga hoppas, att det burit någon frukt. De som lida af religiös sinnesrubbnig äro i allmänhet otillgängliga för evangelii tröst, innan deras sinnesstämning kommit åter till ett mera normalt tillstånd. Hvad sinnessjuke brottslingar beträffar, synas de i allmänhet ej mottaga djupare intryck af ordet och bönen, ehuruval i detta afseende glädjande undantag ej saknats. Den egentliga religionsundervisningen har hufvudsakligen bestått i samtal i religiösa ämnen, hvarvid till grund för samtalet någon lämplig biblisk berättelse vanligen blifvit lagd.» Uti hospitalets skola har undervisning meddelats hvarje söcknedag, omkring en timme dagligen åt 16, 7 af manligt och 9 af qvinligt kön. Hospitalets boksamling utgöres af nära 600 band, hvaribland de af religiöst, historiskt och naturhistoriskt innehåll äro de, som företrädesvis begagnas.

Vid *Göteborgs* hospital har medeltalet kyrkobesökande sjuke varit omkring 45, deraf 25 män, 20 kvinnor. Under året hafva 4 män och 7 kvinnor undfått nattvarden. Under sommarmånaderna har gemensam morgonbön dagligen förrättats af Predikanten i kyrkan; under öfriga delen af året hållas gemensamma bönestunder inom de särskilda sjukafdelningarna, dels af Predikanten, dels af någon af sjukbetjeningen. »Den offentliga gudstjensten har frivilligt, och som det vill synas, med glädje bevisats af de sjuke, af hvilka en och annan kunnat temligen redogöra för hvad som predikats.» De sinnessjuke brottslingarne visa såsom regel liknöjdhet för Guds ord jemte grof okunnighet i detsamma; en af desse, som länge vistats inom hospitalet och såsom tillfrisknad återsändes till straffanstalt, hade väl erhållit goda insigter i religionen, men till någon genomgripande sinnesförändring hade det menskligt att dömma ej kommit med honom.» Om religionens inflytande på de sjuke yttrar Predikanten: »jag har aldrig funnit den utöfva en menlig eller ohelsosam inverkan, utan har ordet och bönen å sådana sjuke, hvilka åtminstone till en del varit sina tankar mäktige, i allmänhet haft det goda med sig, att de blifvit till sinnet lugnare och mera undergifne i sin ställning. Religionsundervisningen har skett medelst samtal under genomgående af vår läras hufvudstycken, hvaraf de sjuke tyckts hafva både uppbyggelse och nytta.»

Genom årsberättelsen från *Wexjö* hospital inhämtas, att omkring 30 patienter, ungefär hälften af hvardera könet, närvarit vid allmänna gudstjenten, som alltid kunnat ostörd försiggå, utan att några särskilda åtgärder för ordningens vidmagthållande behöft för tillfället vidtagas. Samtidigt härmed har af tjänstepersonalen för de patienter, som ehuru mera lugna likväl af en eller annan anledning icke kunnat vid den allmänna gudstjensten närvara, förrättats särskild gudstjenst medelst föreläsande af predikan ur någon välkänd prostilla. Vid gemensam nattvardsgång hafva endast 1 manlig och 5 qvinliga patienter kommunicerat. Enskildt har nattvarden utdelåts åt 2:ne kroppsligt sjuka qvinnor. Morgon- och aftonböner äfvensom bordsböner vid måltiderna hållas dagligen inom de särskilda afdelningarna. Med hänsyn till ordets och börens inverkan på de sjuke säger Predikanten: »det har varit glädjande att se den uppmärksamhet och andakt, som varit rådande hos flertalet af de patienter, som närvarit vid gudstjenster och andaktsöfningar; äfven vid de enskilda samtalen med de sjuke har hos en och annan begärlighet efter och mottaglighet för det gudomliga ordets sanningar förmärkts; aldrig har något uppenbart trots eller hån mot Predikanten eller hans embetsverksamhet försports. Hvad insigten i trosläran hos de sjuke i allmänhet beträffar har, såvidt det kunnat utrönas, omdömet utfallit sålunda, att 17 egt god, redig eller godkänd, 37 försvarlig eller hjälplig, de öfrige svag eller ingen insigt.» Skolundervisningen ombesörjes af uppsyningsmannen; antalet lärjungar har varit omkring 10 af hvardera könet. Hospitalets boksamling utgöres af 240 band; skrifter af religiöst innehåll hafva företrädesvis begagnats å qvinnoafdelningen; den verldsliga litteraturen har begärligast omfattats inom den manliga.

Vid *Malmö* hospital hafva de allmänna gudstjenserna varit besökta af omkring 50 sjuke, 20 män och 30 qvinnor; »god ordning och stillhet har städse varit rådande under gudstjenserna, samt hafva de med uppmärksamhet och andakt städse varit följda.» Utom å sön- och helgdagar hafva äfven passionspredikningar under fastlagstiden hållits hvarje vecka. Allmän nattvardsgång har egt rum 4 gånger under året och hafva 60 sjuke, 23 män och 37 qvinnor, af nattvarden blifvit delaktige; någon enskild nattvardsgång har ej förekommit. Gemensamma morgon- och aftonböner hafva dagligen blifvit förrättade och för sådana sjuke, som ej kunnat deltaga i den gemensamma andakten, har Guds ord särskildt blifvit läst och bön förrättad. Undervisningen i religionsämnena har meddelats samtidigt med skolundervisningen och hafva åtskilliga, isynnerhet af de yngre, visat intresse derför; och yttrar Predikanten, att denna undervisning utöfvat på de deri deltagande ett välgörande inflytande.

3. Byggnader, gårdar, jordområden, m. m.

Hernösand. Uti berättelsen för 1874 anmäldes, att Ordens-Gillet under samma år ernat, i öfverensstämmelse med de af Eders Kongl. Maj:t fastställda ritningar och kostnadsförslag till beslutade nybyggnader, vidtaga åtgärder för byggnadsarbetenas verkställande, men att åtskilliga betänkligheter yppat sig, hvilka tvingat Ordens-Gillet att härmed uppskjuta. Vigtigast bland dessa var, att den föreslagna byggnadsplatsen vid förnyade noggrannare jordborrningar visade sig otjenlig för det afsedda ändamålet. Härigenom blef nödvändigt för Ordens-Gillet att låta utarbete nya förslag efter en helt och hållet förändrad plan. Denna plan uppgjordes vid besök på stället af Generaldirektören jemte Ordens-Gilletts Arkitekt Ax. Kumlien, i samråd med hospitalets Öfverläkare D:r Ödman. De i enlighet dermed upprättade nya

ritningar jemte kostnadsförslag öfverlemnades till Eders Kongl. Maj:ts pröfning samt vunno nådig stadfästelse. Hospitalets jordområde är ytterst oländigt för uppförande af nybyggnader, som böra stå i något sammanhang med det på platsen befintliga äldre hospitalshuset, emedan den omgifvande marken består dels af berg och kullar dels af så kallad »pinno» med höjdskilnad af till och med 20 fot. Vid sidan af dessa kullar finnes en dalgång, som sänker sig med sakta lutning från norr till söder. Denna dalgång är i öster, norr och vester omgifven af höjder och berg, i norr och vester bevuxen med träd. Det första projektet för utvidgning af Hernösands hospital upptog en byggnad, ämnad att förläggas tvärs öfver nyssnämnde dalgång, ungefärligen 400 fot från gamla huset. Då denna dalgång utgör det naturliga afloppet för allt det snö- och regnvatten jemte bergsyra och källådror, hvilka från de omgifvande höjderna söka utlopp i vidliggande sjö, skulle, om nybyggnaden der förlades, alltför höga kostnader betingas för grundens torrläggning, som måhända ändock icke kunnat fullständigt åstadkommas. Då således denna första plan måste frångås, ansågs ändamålsenligast, att det nuvarande hospitalshuset tillbygdes i dess norra och södra ändar med stora flyglar, utgående i en 60 graders vinkel mot husets långsidor. Det är denna plan, som vunnit Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse. Den sneda vinkeln i anläggningen åsyftar dels att gifva luften friare tillträde till gamla byggnaden emellan flyglarne, dels att bereda plats för lämpliga och lätt åtkomliga promenadgårdar för patienterna. Flyglarne afslutas med cellafdelningarna, byggda i cirkelform i ungefärlig likhet med cellafdelningarne å hospitalet S:t Anne i Paris. Härigenom vinnes den fördelen att de få ej så starkt sluttande ytorna i den omgifvande marken kunna begagnas för byggnader. Dessutom erhålles den förmånen att cellafdelningarne med lätthet kunna utvidgas, i händelse sådant i framtiden blir behöfligt. Förbindelsen eller kommunikationen mellan de gamla och nya sjukafdelningarne blir ganska lätt och bekväm alla våningarne igenom. Källaren i gamla huset innehåller kök, förstoradt, så att detsamma genomgår hela husets bredd. Från detta kök går en gång åt båda sidor, hvilka gångar sträcka sig till flyglarnes ändar. I dessa gångars golf ligger ett jernvägsspår, på hvilket en vagn föres fram till hissarna för transporterung af mat och dylikt. De förut varande hissarna i gamla huset bibehållas. Vidare äro de gamla arbetsrummen för qvinnor borttagna och i deras ställe inrättade rum dels för liköppningar m. m., dels för skafferi och dylikt. Vidare innehåller gamla husets källarvåning 5 förrådsrum samt 11 kontor och 3 boningsrum för kökspersonal. *Venstra (norra) flygeln* innehåller i anseende till markens höga läge endast serveringsgång samt en tvättstuga med tillhörande torkrum, ett förrådsrum, 2:ne hissar samt 2:ne trappor. *Högra (södra) flygeln* innehåller serveringsgång med en hiss, 2:ne förrådsrum, 2:ne arbetssalar samt vidare i husets förlängning cellafdelningen för karlar med dagrum badrum, rum för betjening samt klosett. Afdelningarne, en för stojande och våldsamma, en för mindre stojande, en för lugnare, uppvärmas medelst ventilerande kakelugnar af Ingeniör Wimans konstruktion såsom vid Wexiö hospital. Från dagrummet är direkt utgång till cellgården. Gamla husets bottenvåning innehåller vestibul, kyrka samt till höger, afdelning för halflugna qvinliga patienter och, till venster, afdelning för halflugne manlige patienter. Här är den förändringen vidtagen, att ett klosettrum, som låg emellan dag- och sofrummen, är borttaget och förvandladt till rum för en patient; vidare är en ny klosett tillbygd, fristående, samt ett rum tillbygdt hvardera afdelningarne till ersättning för förlorad plats genom förlängning af korridorerna. Högra flygelns bottenvåning innehåller 2:ne rum jemte garderob för förestånderskan, samt afdelning för osnygga qvinliga patienter, bestående af 2:ne kök med hiss och skänk, 2:ne korridorer, hvilka äfven användas till matsalar, 8 sofrum, ett dagrum, 2:ne vaktrum, 2:ne afträden, ett badrum, ett förrådsrum och 2:ne trappor. Flygeln afslutas med en cellafdelning för qvinnor och innehåller: korridorer, 14 celler, ett dagrum, en klosett, ett kök, ett badrum och ett vaktrum. Venstra

flygelns bottenvåning innehåller: 2:ne rum jemte garderob för uppsyningsmannen, äfvensom afdelning för osnygga manliga patienter, upptagande 2:ne korridorer, hvilka äfven begagnas till matrum, ett kök med hiss och skänk, ett förråd, ett badrum, 8 sofrum, ett dagrum, tre rum för betjening och 2:ne afträden.

Gamla husets våning en trappa upp upptages uti midtelpartiet af 2:ne arbetsrum för kvinnor, till höger derom finnes en afdelning för lugna kvinnor samt till venster en afdelning för lugnare män. I dessa afdelningar äro samma förändringar vidtagne, som här ofvan är sagdt om de resp. afdelningarne för halfflugna patienter. I alla dessa 4 afdelningar avslutas korridorerna med ett litet snyggningsrum, åstadkommet medelst uppslagning af en cirka 9 fot hög träskärm. *Högra flygelns* våning 1 trappa upp upptager afdelning för oroliga qvinliga patienter och *venstra flygelns* våning 1 trappa upp en afdelning för oroliga manliga patienter. Båda dessa afdelningar äro alldeles lika och innehålla hvardera: 1 kök med hiss och skänk, 1 förrådsrum, 1 badrum, 3 vaktrum, 1 dagrum, 2:ne afträden, 2:ne trappor, 9 sofrum samt 2:ne korridorer, äfven afsedda till matrum. Vindsvåningarne innehålla förrådsvindar. Å gamla husets vind blifva 2:ne större rum afsedda till dagrum för 1:sta klassens qvinliga och manliga patienter inredda. Det genom dessa nu vidtagna förändringar och tillbyggnader vunna patientantalet utöfver det n. v. 139, angifver nedanstående siffror:

	Gamla huset.	Nya husen.	Summa patienter.
Cellafdelning för manliga patienter	—	18.	—
Afdelning för halfflugna qvinliga patienter	21.	—	—
Afdelning för osnygga qvinliga patienter.....	—	21.	—
Cellafdelning för qvinliga patienter	—	14.	—
Halfflugna manliga patienter	21.	—	—
Osnygga manliga patienter.....	—	21.	—
Lugna qvinliga patienter	21.	—	—
Oroliga » »	—	29.	—
Lugna manliga »	21.	—	—
Oroliga » »	—	29.	—
Första klass patienter	4.	—	—
Summa patienter	88.	132.	220.

Till beredande af bostäder åt Öfver- och Underläkarne samt sysslomannen förändras nuvarande byggnaden för hospitalets cellafdelning.

De kostnader, dessa arbeten betinga, utgöra enligt kontrakt med byggmästaren C. H. Hallström af den 27 December 1875 för flyglarnes uppförande, reparation af gamla huset samt ändring och restaurering af gamla cellbyggnaden till boställshus..... 298,500: —
enligt särskildt aftal med samma byggmästare, för terasseringsarbeten 8,726: 50.
enligt anbud från Wiman & C:ni af den 29 Oktober 1875, för kakelugnar och luftvexlingsapparater 15,370: —

Summa kronor 322,596: 50.

Stängsel omkring cellgårdarne, äfvensom vattenledning återstå att anbringa.

Inom detta hospitals förutvarande byggnader hafva några betydligare reparationer ej blifvit företagna utan uppskjutna till verkställande i sammanhang med de började tillbyggnaderna. Ett mindre

badhus har dock blifvit nyuppfördt till sjöbad för de sjuke; äfvenledes en ny vedbod för vedsågning och upplag af sågad ved.

Upsala. Någon större nybyggnad har under året icke förekommit. Deremot har anstalten gått miste om ett af ekonomihuset, hvilket genom vådeld nedbrunnit. Byggnaden, som knappt till sin inredning hunnit afslutas, var helt och hållet nybygd af resvirke och bräder, samt innehöll vedbod, vagn- och redskapsbodar jemte ett rymligt loft. Elden hade börjat i en hög af hyfvelspåner i vedboden och grep med så stor våldsamt omkring sig, att hela huset inom få minuter stod i låga. Endast med stor ansträngning af hospitalets egen betjening jemte några tillfälliga arbetare lyckades man rädda de båda närbelägna trähusen, af hvilka det ena innehöll ladugård och stall, det andra bageriet jemte tvättstuga. Större delen af åkdon och seltyg räddades äfven, men ett betydligt upplag af bräder och läkter jemte hela vinterförrådet af hö och halm uppbrann. Huru elden kommit lös, har icke kunnat utrönas. Bland mera omfattande reparationsarbeten, som under året blifvit utförda, må nämnas: inom boställshuset hafva samtliga rummen på östra sidan af Öfverläkarens våning blifvit fullständigt reparerade, nya golf inlagda, nya kakelugnar insatta, väggarne tapetserade och all målning omstruken; inom sjukafdelningarna hafva en del nya golf blifvit inlagda, tak och väggar skrapade och vattenrifna, kakelugnar dels omsatta dels utbytta mot nya, golfven strukna med oljefernissa, o. s. v.; och inom nedre hospitalshuset hafva dag- och badrum blifvit strukna med oljefärg till 6 fots höjd från golfvet. En betydligare och ganska kostsam reparation har måst verkställas å stora hospitalshusets yttre tak och takresning, hvilken sednare betydligt förstärkts jemte det taket blifvit fullständigt omlagdt med nytt tegel. Inom tvättanstalten har uppvärmningsrummet för torkinrättningen blifvit försedt med nya lufttrummor och nytt golf af cement. För trädgårdens räkning har ett redskapshus blifvit uppfördt, 108 fot långt.

Enligt hvad Serafimer-Ordens-Gillet uti årsberättelsen för 1874 anmält, hade Ordens-Gillet då gått i författning om uppgörande af ritningar och kostnadsförslag till uppförande af nya byggnader för den af Eders Kongl. Maj:t anbefalda utvidgningen af Upsala hospital. Då emellertid de först uppgjorda ritningarne visade sig vid anställd granskning ej väl lämpa sig för den utsedda byggnadsplatsen, och de utförda jordborringarna å denna plats ej voro så fullständiga som önskligt varit, måste förnyade undersökningar vidtagas. Dessa gåfvo vid handen, att byggnadsplatsen måste i ej obetydlig mån förändras, till följd hvaraf helt och hållet nya ritningar jemte kostnadsförslag måste uppgöras; och den tidsutdrägt, som härigenom uppkom, vållade, att Ordens-Gillet ej under år 1875 kunde för Eders Kongl. Maj:t framlägga fullständig byggnadsplan.

Stockholm. Sedan med anledning af Ordens-Gillet under den 18 November 1873 hos Eders Kongl. Maj:t gjorda hemställan nödiga medel blifvit beviljade för uppförande af en ny köksflygel vid detta hospital, alldenstund den befintliga kökslokalen genom hospitalets under de sednaste åren skedda betydliga utvidgning blifvit otillräcklig, började byggnadsarbetet hösten 1874 och fortsattes så, att det hela var färdigt till begagnande under November månad 1875. Denna köksflygel, utgörande en envånings tegelbyggnad på gråstensgrund och mur, under jernplåttak, håller 44 fot i längd, 30 fot i bredd samt har ett

så kalladt ångpannehus invid vestra gafveln. Den stöter direkt intill vestra sidan af gamla ekonomibyggnaden och innehåller ett ångköksrum af 30 fots längd samt ett drängrum med förstuga, från hvilken en trappuppgång leder till vinden. Kökets kokningsapparat består af 4 ångkokgrytor af jern, hvardera rymmande 100 kannor och af en ny ångpanna, förlagd utanför sjelfva byggnaden i ofvannämnde ångpannehus, samt af en från gamla köket öfverflyttad spisel för matlagningen till 1:sta klassens patienter. Vid verkställd afsyning har såväl byggnaden som apparaterna blifvit såsom fullgoda gillade. Den förutvarande kökslokalen användes till bostadsrum för betjeningen och i öfrigt för åtskilliga ekonomibehof. Vid inspektion å stället har Generaldirektören vitsordat den nya kökslokalens och dess apparaters ändamålsenlighet, finnande densamma tillika vara så rymlig att den bör blifva tillräcklig äfven för ett högre antal sjuke än det närvarande, i händelse hospitalets platsantal i en framtid möjligen skulle ökas. Kostnaden för densamma uppgår till 23,326 kronor 86 öre. Samtidigt med den nya kökslokalen har ett nytt vedskjul, rymmande 200 famnar ved, måst uppföras, hvilket till undvikande af eldfara förlagts aflägs från köket och dit de gamla ved- och höbodarne, såsom liggande alltför nära intill hufvudbyggnaden, äfven utflyttats. Härförutom hafva under året mer eller mindre omfattande reparationer och förbättringar inom hospitalets samtliga byggnader jemte promenadgårdar blifvit utförda. Så hafva de till 2:dra underafdelningarne hörande promenadgårdar vunnit betydligt utrymme genom plankens utflyttning, väggarne inom ett flertal af rum och korridorer i stora hospitalshuset nystrukits med oljefärg, plåttaken å stora byggnaden omstrukits, m. m.

De egenartade förhållanden, som förefinnas vid Stockholms hospital, att nemligen flertalet af de isynnerhet från hufvudstaden inkommande sjuke tillhör kategorierna våldsamma och oroliga, hafva till följd att ett större antal platser för dylika sjuke är vid detta hospital behöfligt, än vid rikets öfriga hospitalsinrättningar. Genom de sednast verkstälde uti berättelsen för 1874 beskrifne tillbyggnaderna har väl ett tillräckligt antal platser för våldsamme sjuke blifvit upprättadt, men för de orolige visar sig deremot ännu utrymmet otillräckligt. Då likvisst till afhjelpande deraf skulle fordras ganska omfattande förändringar inom det nuvarande hospitalshuset, tordehända ock nybyggnader, och kostnaderna härför blefve rätt betydliga, tvekar Ordens-Gillet att under en tid, då så stora utgifter krävas för hospitalsväsendet i allmänhet, härom nu göra underdånig framställning.

Nyköping. Vid detta hospital hafva ej andra reparationer eller förbättringar blifvit vidtagna än sådana, som stått i sammanhang med det helas ordentliga underhåll; dock har cellflygeln i sin helhet blifvit underkastad en grundlig reparation. Kring hospitalets jordområde har ett nytt staket blifvit uppfördt, och för att fullständigt afleda vattnet från detsamma har ett ej obetydligt sprängningsarbete måst företagas.

Oaktadt de betydliga förbättringar, som under sednare åren blifvit vidtagna vid detta hospital och hvilka finnas beskrifna uti föregående årsberättelser, finnes dock ännu en stor brist deruti, att några lämpliga lokaler för convalescenter och fullt lugne sjuke ej kunna åstadkommas. Orsaken härtill är dels det stora hospitalshusets inre anordning, som svårligen i sin helhet kan förändras, dels nödvändigheten att för beredande af möjligast högsta sjukantal begagna utrymmet så noga som görligt varit. Som lokalernas anordning nu är, kan ej förhindras, att convalescerande och lugnare patienter särdeles nattetid oroas af

de orolige, hvarigenom deras tillfrisknande såväl försvåras som försenas. Denna olägenhet kan, så länge det nu bestämda sjukantalet af 70 skall uppehållas, ej afhjelpas på annat sätt än genom uppförande af en ny flygelbyggnad midt emot den nuvarande cellflygeln. Något förslag härutinnan anser sig dock Ordens-Gillet ej böra framställa af enahanda skäl som här ofvan under Stockholms hospital nyss blifvit angifvet.

Wadstena. Underhållet af detta hospitals många och vidlyftiga lokaler fordrar årligen mer eller mindre omfattande reparationer och förbättringar. Bland dessa må, hvad beträffar året 1875, endast nämnas uppförandet af en ny redskapsbod, utläggning af en ny klappbrygga och ny vattenhemtningsbrygga, uppsättning af 518 kvadratfot nytt plank, äfvensom af nytt staket omkring begravningsplatsen. Den betydligaste reparationen har egt rum inom kvinnoafdelningens badlokal medelst inläggning af nya bjelklag och nya trossbottnar. De tvänne trädhusen, hvilka äro afsedda för första betalningsklassens manliga patienter, hafva under sednare åren oaktadt förnyade reparationer blifvit mer och mer bristfälliga, så att de hota att snart blifva obegagneliga. Då vid verkställd besigtning vidare reparationer ej anses kunna leda till målet, och då derjemte lokalernas anordning inom dessa byggnader är mindre tillfredsställande i och för de sjukes behandling, torde det snart blifva nödvändigt att nybyggnad för hithörande patienter företages. Denna angelägenhet har Ordens-Gillet dock ej ännu velat framlägga till Eders Kongl. Maj:ts pröfning med hänsyn till de höga anslag af statsmedel som blifvit beviljade i och för förbättringar af rikets hospitalsväsen i sin helhet och hvilka förbättringar torde i första rummet böra åvägbringas. Wadstena hospital saknar för det höga antalet arbetsföre sjuke af manligt kön numera tillräckliga tillfällen till jordarbete, en brist så mycket kännbarare, som flertalet af de vårdade tillhör den jordbrukande samhällsklassen. Så länge arbetstillfällen kunnat beredas genom ordnande af hospitalets ej obetydliga park och en mera inskränkt köksträdgård, har denna brist ej varit så kännbar som numera, sedan nämnde arbetstillfällen upphört. Häråt kan dock intet åtgöras förrän tiden, under hvilken den intill hospitalsparken belägna så kallade Susenborgs hage jemte kringliggande åkerjord är utarrenderad, tilländagår; och har Ordens-Gillet uppdragit åt Direktionen att vid arrendets snart inträffande utgång vidtaga de åtgärder, som fordras för att detta för hospitalet så välbehöfliga som välbelägna jordområde kan återförvärfvas. Likaledes har Ordens-Gillet lemnat Direktionen uppdrag att söka inköpa 5 à 6 smärre träbyggnader, hvilka, ehuru belägna inom hospitalets område och på dess grund, dock tillhöra enskilde på grund af upplåtelse under forna tider. Dessa byggnaders närvaro är särdeles hinderlig för samfärdseln mellan hospitalets båda hufvudafdelningar jemte det att deras innevanare orsaka ej få olägenheter.

Göteborg. Endast några mindre betydande förändringar och förbättringar hafva inom detta hospitals byggnader varit behöfliga, sedan de vid slutafsyningen i Augusti månad 1874 anmärkta bristfälligheter blifvit af byggnadsentreprenören i enlighet med syningsinstrumentet afhjelpade. Ordnandet af hospitalets jordområde har med synnerlig framgång fortgått: sålunda hafva trädgårdsanläggningarna såväl vid Öfverläkarens bostad som vid Sysslomannens blifvit i det närmaste fullbordade; köksträdgård för odling af

rotfrukter, m. m. för hospitalets eget behof har blifvit ordnad och delvis bearbetad, planeringsarbetena för det till parkanläggning afsedda området nedanför hospitalet afslutats och trädplanteringarna fullbordats; dräneringen af hela hospitalsområdet likaledes blifvit fullbordad, vägarne grusats och samtliga promenadgårdar jemte ekonomigården påfylts med fin sand.

Uti inspektionsberättelsen för 1875 anmälde Generaldirektören, att erfarenheten under den tid detta hospital varit begagnadt, ådagalagt, att afdelningen för våldsamme sjuke är behäftad med åtskilliga olägenheter, hvilka såsom i vissa hänseenden för sjukvården manliga borde afhjelpas. Denna afdelning är förlagd inom en särskild byggnad, inrymmande båda könen under ett gemensamt tak med särskilda korridorer för hvarje kön gående midt igenom byggnaden på dess längd med dubbla murar mellan båda korridorerna. Då det genom dylik anordning blef nödvändigt, att dagsljuset till en del måste intagas från taket, blef häraf den följd, att ljudet fortplantas allt för tydligt från ena afdelningen till den andra. För afhjelpande häraf och sedan vilkoren för häfvande af denna olägenhet blifvit af sakkunnig person utredda, beslöt Ordens-Gillet låta verkställa nödiga förändringar, hvilka under detta års sommar ock blifvit utförda. Göteborgs hospital saknar i sin närhet egen begravningsplats, och liken måste transporteras till gamla hospitalets kyrkogård, först $\frac{1}{4}$ mil ned till Göta elf och sedan på färja öfver elfven till begravningsplatsen. Då inom hospitalets nuvarande område ej någon lämplig utväg finnes för afhjelpande af denna olägenhet, bör, så snart möjligt är, något närbeläget jordområde söka förvärfvas. Fyllandet af detta behof torde lämpligast kunna förenas med ett annat, nemligen beredande af ökad tillfälle för de manlige sjukets sysselsättning med jordarbete. Desse sjuke hafva hitintills haft fullt arbete med det nuvarande områdets ordnande, men torde komma att sakna dylikt, sedan dettas ordnande inom kort tid blifvit fullbordadt.

Wexiö. Sedan med anledning af Ordens-Gillet und. skrifvelse den 22 November 1873 rörande nödvändigheten af uppförandet af nya byggnader vid detta hospital för utvidgning af de hittills varande afdelningarne för våldsamme och orolige sjuke, härför nödige medel beviljats och Eders Kongl. Maj:t sedermera gillat uppgjorda ritningar och kostnadsförslag, påbörjades de förberedande arbetena för byggnadernas uppförande vid 1874 års slut. Det egentliga byggnadsarbetet tog sin början under våren 1875 och skulle det hela enligt uppgjordt entreprenadkontrakt vara färdigt för sjukets inflyttning under hösten 1876. I enlighet med af Arkitekten A. Kumlien uppgjord och af Ordens-Gillet antagen plan skulle den gamla cellbyggnaden tillbyggas med tvänne vinkelrätt emot denna byggnads längdmedellinie löpande flygelbyggnader. Att uppföra en särskild byggnad skulle orsakat betydligt högre kostnad och sjukvården skulle ock derigenom blifvit ej obetydligt försvårad. Enligt den uppgjorda planen skulle de nya flygelbyggnaderna innehålla i souterrainen af hvardera tvättstuga med torkrum samt för öfrigt rymliga källarlokalerna för diverse behof. I samma planlinie som gamla husets golf ligga de nya lokalernas golf. Hvardera flygeln innehåller 8 celler eller enkelrum, 1 vaktrum, 1 kök, 1 badrum, 1 större dagrum, 2:ne klosetter, 1 trappa ledande ned till källarvåningen samt 2:ne utgångar, den ena förande till afdelningens promenadgård, den andra ut i det fria, och äro dessa nu uppräknade lokaler förlagda invid en 6,5 fot bred korridor, hvilken är i båda ändar försedd med 6 fot breda fönster samt dessutom upplyses af på 3:ne ställen anbragta fönster. Cellerna äro 6 fot breda, 13 fot långa, 12 fot höga och uppvärmas medelst af Ingeniörfirman Wiman & C:ni patenterade, starkt ventilerande kakelugnar, som eldas från korri-

doren. I korridorens båda ändar tätt under fönstren äro tvenne kaloriferer anbragta, afsedda att uppvärma den här rikligt inströmmande friska kalla luften. Genom de i cellerna befintliga kakelugnarne suges denna friska på nyssnämnda sätt värmda luften in uti cellerna. Den förbrukade och förskämda luften utsuges genom de väggfasta klosetterna, hvilka sednare medelst en under korridorens golf löpande trumma stå i förbindelse med uti flyglarnes midt placerade sugskorstenar, hvilka åter blifva uppvärmda genom såväl tvättstugornas som badrummens och kökens eldstäder. De vid nämnda sugskorstenar placerade klosetterna ventileras på samma sätt. Den norra flygeln jemte norra hälften af gamla byggnaden är afsedd för manliga patienter, den södra flygeln jemte gamla husets södra del är afsedd för qvinliga patienter. Flygelbyggnaderna äro uppförda af tegel på granitgrund samt täckta med engelsk patenterad takfilt. I sammanhang med dessa flyglars uppförande har gamla huset delvis undergått reparation, såsom omläggning af s. k. vattentaket, anbringande af åtskilliga ljusbrunnar äfvensom afputsning af yttre façaden; dock återstår reparation af de gamla cellerna. Framför hvardera af nyssnämnda flyglar äro de respektive promenadgårdarne anlagde. De kostnader, dessa arbeten betingat, utgöra enligt kontrakter med byggmästaren C. H. Hallström och Ingenjörfirman Wiman & C:ni en summa af 85,226,32 kronor. Den tillökning i lokaler, hospitalet för denna summa vunnit, utgör 38 cellrum, 2:ne dagrum, 2:ne badrum, 2:ne kök, 2:ne vaktrum, 2:ne sköljrum, 2:ne torkrum, 4 klosetter samt 2:ne stora förrådsrum i källarna. Arbetet börjades genast efter byggnadskontraktets underskrifvande samt skall vara färdigt till afsyning i Oktober månad 1876.

Inom hospitalets samtliga byggnader hafva endast mindre betydande nödiga befunna reparationer jemte smärre förändringar blifvit verkställda. Under sednare åren har förhållandet med hospitalets vattentillgång blifvit mer och mer bekymmersamt. Hospitalets vattenbehof har nemligen hufvudsakligen fyllts från en i hospitalhusets jordvåning belägen, i klippan utsprängd brunn, der vattentillgången dock småningom så förminskats, att den de sednare åren under högsommaren nästan helt och hållet utsinat. Erforderligt vatten har således måst med både kostnad och besvär hemtas från den nedom hospitalet liggande sjön. För att afhjelpa denna brist har Ordens-Gillet gått i författning om uppgörande af plan till en fullständig vattenledning inom hela hospitalet; denna plan har dock ännu ej blifvit utförd, men den skall enligt beslut, så snart nödiga medel kunna beredas, blifva verkställd.

Malmö. Vid detta hospitals byggnader har under året icke annat blifvit åtgjort, än hvad som fordrats för att underhålla det hela uti användbart och beboeligt skick; detta med hänsyn till hospitalets sannolikt förestående indragning och förflyttning till det under byggnad varande invid Lund. Enligt uppgift uti berättelssen för 1874 påbörjades förarbetena för *hospitalsanläggningen vid Lund* först mot slutet af nämnda år. Under redovisningsåret hafva byggnadsarbetena utan afbrott fortgått; och är denna storartade anläggning beräknad blifva fullt färdig till begagnande först under hösten 1879. Planen för denna hospitalsanläggning är uppgjord af numera affidne Arkitekten P. U. Stenhammar. Den innefattar dels tvenne fristående hus under benämning lasarett, det ena afsedt för män, det andra för qvinnor, hvardera rymmande 5 sjuke af första och 15 af andra och tredje betalningsklasserna, tillsammans 40 platser, och dels en grupp af 8 hus bestående af: en främre centralbyggnad, afsedd för förvaltningsafdelningar och inrymmande jemväl kyrka, en bakre centralbyggnad, afsedd för ekonomiafdelningen, med ångkök, tvättstuga,

torkrum och ångpannor, samt det egentliga hospitalet, hvars mansafdelning bildas af 3:ne hus, förlagda å ena sidan om främre och bakre centralbyggnaderna, och hvars kvinnoafdelning bildas af de 3:ne återstående husen, förlagda å andra sidan om främre och bakre centralbyggnaderna. 2:ne af dessa hus bilda hospitalets första underafdelningar och innehålla platser för 40 män och 40 kvinnor, tillsammans 80; 2:ne hus bilda hospitalets andra underafdelningar med platser för 45 män och 45 kvinnor, tillsammans 90. De 2:ne återstående husen bilda hospitalets tredje underafdelningar med platser för 25 män och 25 kvinnor, tillsammans 50. Hela platsantalet blir sålunda 260. Dock är utrymmet inom samtliga lokaler så rundligt beräknadt, att med full säkerhet kan antagas det inrättningen i sin helhet kan inrymma 300 sjuke. Vidare förekomma enligt programmet följande hus och byggnader, nemligen verkstadshus, stallbyggnad, boställshus för Öfverläkaren, boställshus för Sysslomannen, portvaktstuga, skjul för ved och halm, afträden, gasverk, badhus, likhus, portiker och portar, stängsel för de särskilda afdelningarnes gårdar samt vatten- och slaskledning, hvarförutom kostnaderna för väg-, park- och trädgårdsanläggning, stensättningsarbete, m. m. ansetts böra i beräkningen upptagas. I fråga om byggnadssystem har enligt derom af Serafimer-Ordens-Gillet meddelad anvisning, Göteborgsplanen blifvit i hufvudsak följd och det så kallade blandade systemet, för så vidt under denna benämning förstås byggnadssättets närmande till paviljongssystem genom sjukhusets sönderdelning i flera närstående, men närbelägna och i visst ordnad förhållande till hvarandra ställda block, blifvit fullständigt genomfördt. Likasom vid Göteborg upptagas bottenvåningarne af daglokaler, öfvervåningarne af sofrum, och hvarje paviljong inredes för sig efter vanligt korridorsystem. Vidare äro hospitalets byggnader efter Göteborgsplanen ordnade på två parallela led och det hela bildar fyrkant. Hufvudingången är förlagd på hospitalsgruppens långsida. De hus, som vända fönsterraderna mot hvarandra och ligga vid samma gård, innehålla samma kön. Att hospitalets yttersta afdelningar, de våldsamma, som befolkas så väl från första som andra underafdelningarne, stöta direkt till båda, bör vara en fördelaktig anordning, också temligen ny. Serafimer-Ordens-Gillet uppdrog åt numera afidne Majoren och riddaren N. F. Fryckholm att utarbete förslag till vattenledning antingen genom fördämning af den förbiflytande Höje-å, hvarigenom hospitalet skulle få en egen vattenledning med pump och ångmaskin, eller genom utsträckning af staden Lunds vattenledning till hospitalet. Det är ännu oafgjordt, hvilket af dessa förslag skall följas. Ånga kommer att användas endast inom bakre centralbyggnaden till ångkök, tvätt, tvättens torkning och vattenvärmning derstädes, samt, för den händelse anstalten får egen vattenledning, till vattenuppfordringens drift. För utsugning af imma från tvättinrättningen och ångköket anläggas sugtrummar i förening med ångpannans skorsten. För beredande af varmt vatten till sjukafdelningarne beräknas inom lasaretten i diskköken uppställda vattenpannor och reservoarer med ledningar till badrummen. För de sex egentliga hospitalsbyggnaderna apteras större vattenkokningsapparater, tillika afsedda att värma badrummen samt inom första och andra underafdelningarne jemväl uppvärma och verka ständig luftvexling af klosettrummen. Hvert och ett af dessa hus får nemligen dels en i källaren inmurad vattenpanna med upp- och nedgående rör till en vid badrummets tak eller i vinden uppställd cistern, försedd med lock och imrör, i hvilken konstant vattenstånd underhålles genom kallvattensmatarör med kran och flottör samt afloppsror vid brädden, och från hvilken ledningar utgå till badkar och diskkök, dels biledningar och små vattenkaminer för rummens värmning, hvilka ledningar skola under sommaren och eljest, då öfverflödigt värme vill uppstå, kunna afstängas, dels för den nämnda utsugningen från klosetterna en större skorstenspipa, i hvilken vattenpannans rökrör instickas och till hvilken från klosettplatserna ledas sugrör af lergods. För förvaltningsafdelningen, boställshuset och betjenings böningsrum afses vanliga kakelugnar samt till sjukrummens uppvärmning dels vanliga kakelugnar, dels mu-

rade ugnar med luftvexling och eldning från korridorerna. Till hospitalets tredje underafdelning, för hvilka hus programmet begär centraliserade värmeapparater, antagas samma anordningar för uppvärmning och luftvexling, som vid Konradsbergs nya cellafdelningar tillämpats, nemligen värmeapparater, bestående af panna, expansionscistern och 6 verktums rörledningar för cirkulerande varmt vatten samt sugskorstenar för luftvexlingens bedrifvande. Så väl rör som luftöppningar läggas tillräckligt högt upp för att vara för patienterna oåtkomliga. Genom trummor, som mynna åt ytterväggarna och äro försedda med skyddande galler samt spjell, införes frisk luft utifrån till ett under korridorgolfvet anbragt rörsystem, af hvilket densamma värmes och går sålunda uppvärmd upp i cellerna och rummen genom murade trummor, utmynnande nära taken. Värme tillföres rummen dels genom den sålunda inströmmande friska luften, dels genom värmerör framledda i rummen nära taken. Den förskämda luften bortgår samtidigt genom klosettstolarne till murade trummor, som under korridorgolfven leda till de genom paunans rökrör värmda ventilationsskorstenarne. Kostnaden uppgår enligt affidne Arkitekten Stenhammars kostnadsförslag till 1,485,680 kronor. De hitintills kontraherade kostnaderna uppgå enligt kontrakter med Byggmästaren C. H. Hallström och Ingenjörfirman Wiman & C:ni till en summa af 1,221,485 kronor. För öfriga arbeten äro ännu ej kontrakter upprättade.

Efter Arkitekten P. U. Stenhammars död har Arkitekten A. Kumlien erhållit uppdrag att öfvervaka detta byggnadsarbets fortgång och har denne Arkitekt i samråd med Generaldirektören föreslagit åtskilliga detaljförändringar, afvikande från det ursprungliga förslaget, af hvilka några blifvit underställda Eders Kongl. Maj:ts pröfning, men de öfrige, såsom mindre viktiga, af Ordens-Gillet beslutade.

De utgifter som under redovisningsåret utgått för byggnader, reparationer och förändringar vid samtliga hospital, — härunder ej inbegripna särskildt beviljade anslag för nybyggnader, — uppgå till 56,113 kronor 55 öre. Under 1874 uppgick denna summa till 59,813 kronor 96 öre; under 1873 till 75,284 kronor 52 öre; under 1872 till 55,894 kronor 72 öre; under 1871 till 26,922 kronor 66 öre, således i medeltal för 5 år till 54,805 kronor 88 öre årligen. Detaljerade upplysningar om de olika summor, hvilka vid de särskilda hospitalen för härunder hörande ändamål utgått, återfinnas å *bilagan C.* under kolumnen »byggnader och reparationer,» hvarvid dock anmärkes att från summan för Stockholms hospital, 39,137 kronor 76 öre, skall afräknas 23,326 kronor 86 öre såsom varande ett särskildt statsanslag till uppförande af ofvan nämnde nya kökslokal.

4. Beklädnad, sängutredning, inventarier.

De kostnader, som under redovisningsåret utgått för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar, linne och sängutredning vid samtliga hospital, hafva utgjort 43,295 kronor 4 öre. Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade, erhålles det resultat, att hvarje året om upptagen sjukplats kostat för inköp och underhåll af hithörande effekter i medeltal 29 kronor 23 öre. Denna medelkostnad var för 1874, 31 kronor 65 öre; för 1873, 26 kronor 24 öre; för 1872, 28 kronor 50 öre; för 1871, 29,00

kronor; eller i medeltal för 5 år 28 kronor 92 öre. Häraf synes ock att kostnaderna för ifrågavarande effekters inköp och underhåll under 5-årsperioden ej särdeles vexlat för de olika åren. Å *bilagan C.* i kolumnen »beklädnad och sängkläder» återfinnas specificerade uppgifter för de särskilda hospitalen, utvisande de olika belopp, som för hvarje hospital varit behöfliga. Med hänsyn till den utomordentliga slitning, som hithörande persedlar äro underkastade, i det nemligen våldsamme och orolige sjuke ofta förstöra hvad de kunna åtkomma, och de osnygge i oberäknelig grad nedsmutsa allt hvad med dem kommer i beröring, är den anförda medelkostnaden ganska låg. Förklaringen häraf ligger deruti, att största delen linnepersedlar och ett ej obetydligt antal beklädnadsartiklar förfärdigas af arbetsföre sjuke medelst spånad, väfnad och sömnad, och endast materialerna inköpas. Utgifterna för inköp och underhåll af möbler, sängar, utspisningsserviser och öfriga inventarier hafva uppgått till 19,529 kronor 48 öre; i medeltal för hvarje året om upptagen sjukplats till 13 kronor 18 öre. Motsvarande medeltal för 1874 var 12 kronor 38 öre; för 1873, 9 kronor 91 öre; för 1872, 7 kronor 79 öre; för 1871, 10 kronor 43 öre; då årliga medeltalet för 5 år blir 10 kronor 74 öre. Å *bilagan C.* kolumnen »inventariers uppköp och underhåll» detaljeras de olika utgiftsbeloppen för de särskilda hospitalen. Den låga medelkostnaden för inköp och underhåll af samtliga inventarier förklaras af de sjukas arbete inom respektive verkstäder för snickare, målare, glasmästare, tapetserare, smed, o. s. v. Uti afgifna inspektionsberättelser har Generaldirektören vitsordat den tillfredsställande beskaffenhet, hvaruti under ofvan angifna titlar hörande effekter i allmänhet befunnits.

5. Uppvärmning och Lyshållning.

Redovisningsårets utgifter för uppvärmning och lyshållning hafva uppgått till 70,438 kronor 1 öre. Under 1874 utgjorde denna utgift 79,290 kronor 75 öre; under 1873, 63,000 kronor 72 öre; under 1872, 59,937 kronor 36 öre; under 1871, 44,856 kronor; det årliga medeltalet blir 63,504 kronor 57 öre. Den betydliga stegringen af utgiftsbeloppen under de sednaste 5 åren förklaras till någon del af det under denna period tillkomna nya hospitalet i Göteborg jemte utvidgningen af åtskilliga öfriga hospital; hufvudsakligaste förklaringen ligger dock uti det kända förhållande, att priserna å ved, stenkol och cokes allestädes inom riket under sednare år varit så högt uppdrifna. Redovisningsårets utgiftssumma understiger dock den för 1874 med närmare 9,000 kronor, hvilket utvisar, att de nämnde bränslematerialernas pris fallit. Specificerade uppgifter för de särskilda hospitalen finnas å *bilagan C.* kolumnen »ved och lyshållning;» högsta utgiftbeloppet kommer på Stockholms hospital.

6. Mathållning och Utspisning.

Uti mathållningssättet har ej under året någon förändring skett. Mathållningen i sin helhet besörjes medelst entreprenad å hvarje dagportion vid Wadstena, Wexiö och Wisby hospital; vid de öfrige medelst egen hushållning, på det sätt att de artiklar som ingå uti utspisningen uppköpas genom entreprenad, men matens tillredning ombesörjes af egen betjening. Vid Upsala och Göteborgs hospital är den

egna hushållningen förenad med egen brödbakning vid särskildt inom anstalterna ordnad bageri. Dagportionspriserna falla sig särdeles olika vid särskilda hospital: vid *Hernösands*, för 1:sta klassens sjuke, 1 krona 20 öre; för 2:dra och 3:dje klassens 62,25 öre för män, 59,25 öre för kvinnor; under 1874 voro motsvarande tal 1 krona 10 öre, 52,50 öre; 49,50 öre, vid *Upsala* för 2:dra och 3:dje klassens 40,30 öre; under 1874, 38,80 öre; vid *Stockholms* för 1:sta klassens patienter 79,75 öre; 2:dra och 3:dje klassens 37,20 öre; under 1874 voro motsvarande tal 77,90 öre, 36,90 öre; vid *Nyköpings* för 2:dra och 3:dje klassens 37,45 öre; under 1874, 36,80 öre; vid *Wadstena*, för 1:sta klassens 87 öre, för 2:dra och 3:dje klassens 46 öre; för 1874 voro samma priser gällande; vid *Göteborgs*, för 2:dra och 3:dje klassens 39,13 öre; under 1874, 39,30 öre; vid *Wexiö*, för 1:sta klassens 1 krona 12 öre, för 2:dra och 3:dje klassens 43 öre; under 1874, 1 krona 8 öre och 40 öre; vid *Malmö*, för 2:dra och 3:dje klassens 51,60 öre; under 1874, 48,60 öre; vid *Wisby*, för 2:dra och 3:dje klassens 59,10 öre; under 1874, 55,10 öre. Häraf synes att utspisningskostnaderna hafva, i jämförelse med år 1874, stigit vid alla hospital, utom vid Wadstena, der de förblifvit oförändrade, och vid Göteborgs, der dagportionen var 0,17 öre högre under 1874, än den varit 1875. *Totalkostnaderna* för de sjukas utspisning, sammanlagda för alla hospital uppgå till 250,619 kronor 20 öre. Fördelas denna summa på ofvan angifna antal underhållsdagar, erhålles medelkostnaden för utspisning, för hvarje sjuk *för dag*, med 46,37 öre och *för år* med 169 kronor 25 öre. Under 1874, var denna medelkostnad *för dag*, 44,72 öre, *för år* 163 kronor 23 öre. Skillnaden i medelpriset *för dag* mellan dessa båda år utgör väl endast 1,65 öre, men denna skenbart obetydliga höjning i dagportionspriset uppgår dock för samtliga hospital till en summa af 8,920 kronor för hela året. Under 1873 var medeldagkostnaden 41,81 öre; under 1872, 39,47 öre; under 1871, 38,31 öre. Häraf synes, hurusom mathållningskostnaderna, under de sednaste 5 åren, år från år stigit, väl hufvudsakligast beroende på i allmänhet stegrade priser å snart sagdt alla uti utspisningen ingående materialier, men ock till någon del på högre utspisningsportioner vid några af hospitalen.

7. De sjukas sysselsättning.

Uti underdåniga berättelsen för år 1871 har blifvit meddeladt, hurusom Ordens-Gillet bemödat sig att vid hvarje hospital, så vidt möjligt vore, bereda de sjuke nödiga tillfällen till lämplig kroppslig sysselsättning. Enligt samtliga öfverläkares erfarenhet hafva dessa bemödanden varit i många hänseenden fruktbarande med hänsyn till de vårdades allmänna välbefinnande; ju mera de sinnessjuka kunna sysselsättas, desto stillsammare och medgörligare blifva de vanligen; alltid blifva de kroppsligt friskare och i samma mån, som ett verkligt behof till arbete synes inträda, i samma mån förbättras ej sällan det psykiska tillståndet och utsigterna för helsans återställande blifva sannolikare. Den fördelaktigaste inverkan utöfvas otvifvelaktigt af arbete i fria luften med jordbruk och trädgårdsskötsel, och de hospital der tillfällen härtill i större omfång förefinnas, der framstå ock resultaten af behandlingen gynsammast. En annan vigtig sida för befordrandet af de sjukas sysselsättning är den ekonomiska fördel, som inrättningarna hafva genom användande af deras arbetskrafter. Vid de flesta hospital fylla de qvinliga patien-

ternas arbeten mer eller mindre behöfvet af spånad, väfnad, sömnad, stickning, m. m., jemte det qvinnorna äro behjelpiga vid bestyren i den inre hushållningen. Männerna arbeta i verkstäderna och under den blidare årstiden i fria luften med jordbruk, trädgårdsskötsel, m. m. Vid *Hernösands* hospital finnas fullständiga verkstäder för de vanliga handtverken, såsom skräddare, skomakare, snickare, smed och glas-mästare, hvarjemte, egendomligt för detta hospital, ett ej ringa antal patienter sysselsättas med nät- och notbindning. Arbetena i fria luften hafva hitintills utgjorts af planeringar för anläggning af park och köksträdgård, och dessa blifva hädanefter, sedan de ofvannämnde nya tillbyggnaderna blifvit fullbordade, af större och tillräckligt omfång, genom skedt förvärfvande dels från staden dels från enskilde af hospitalet omkringliggande jordområden. Medeltalet under året dagligen arbetande manliga patienter har varit 30, qvinliga 34; af de förre hafva utgjorts 6,008 dagsarbeten, af de sednare 6,152. Vid *Upsala* hospital finnas enahanda verkstäder, som nyss nämnts, och dertill ett vidsträckt jordområde såväl för egentligt jordbruk som för trädgårdsskötsel. Icke vid något af rikets hospital finnas så vidtomfattande, yttre arbetstillfällen, som vid detta, — ett förhållande, som gjort, att ej mindre än 60 % af de manliga patienterna i medeltal kunnat dagligen sysselsättas; för de qvinliga har denna medelprocent ej gått högre än till 40. Sammanräknade antalet dagligen sysselsatte inom båda könen afdelningar har vexlat mellan 70 à 80; inalles hafva 20,000 dagsarbeten under loppet af året blifvit utförda. *Stockholms* hospital eger äfvenledes fullständiga verkstäder, jemte ganska betydliga tillfällen till utarbeten; 67 män, 67 qvinnor d. ä. 55 % af alla vårdade hafva, mer eller mindre, utan afbrott kunnat användas till arbete; af männerna hafva 10,302 dagsarbeten blifvit utförda, af kvinnorna 10,381. Hospitalets jordområde användes hufvudsakligast till köksträdgård och parkanläggningar. Vid *Nyköpings* hospital finnas för männen verkstäder endast för snickare och skomakare; för kvinnorna åter fullständiga arbetstillfällen. Hitintills har något jordbruksarbete ej kunnat åstadkommas, men sedan Ordens-Gillet för 3:ne år sedan gått i författning om inköp af några tunnland jord invid hospitalet och anläggning af köksträdgård är påbörjad, blifver denna brist i väsentlig mån afhjelpat. Det antal sjuke, som under året kunnat sysselsättas, har varit omkring 24 af hvardera könet. Vid *Wadstena* hospital finnas de fullständigaste verkstäder, så att inom dem och genom de sjuke verkställas med få undantag alla behöfliga arbeten såväl för den inre ekonomien som ock för reparationer, äfven af betydligare omfång. Reparationer m. m. å hospitalets många byggnader gifva rikliga tillfällen till sysselsättning för de manliga patienterna, likaledes underhållet af hospitalets parkanläggningar; jordarbetet är mera inskränkt, men torde, enligt hvad under rubriken byggnader ofvan blifvit angifvet, i en snar framtid blifva utvidgadt. Qvinnorna sysselsättas fullständigt, inom särskilda lokaler, med spånad, väfnad, sömnad och biträda derjemte med hospitalets tvätt. Medeltalet dagligen arbetande af båda könen har varit 120, d. ä. 33 % af hela sjukantalet. Inom *Göteborgs* hospital finnas fullständiga verkstäder, ordnade för båda könen. Männens utarbeten hafva bestått uti nyanläggningar af trädgårdar, dels för hospitalets räkning, dels för öfverläkarens och sysslomannens, jemte gräfningar och jordschaktningar för hospitalets parkanläggning. Då dessa arbeten snart torde blifva fullbordade, lärer något närliggande jordområde böra till arbetsfält förvärfvas. De mindre arbetsföra männen sysselsättas, egendomligt för detta hospital, med drefrepning. Qvinnorna sysselsättas i likhet med hvad vid de öfriga hospitalen är fallet. Medeltalet, dagligen sysselsatte, har vexlat mellan 70 och 80; af männen hafva 11,784 dagsarbeten blifvit utförda, af kvinnorna 5,521. *Weziö* hospital är äfvenledes försedt med fullständiga verkstäder, särdeles hvad kvinnorna beträffar; männens utarbeten bestå hufvudsakligast i vården om den hospitalet omgifvande parken jemte köksträdgården, och är för detta hospital ett oundgängligt behof att

söka förvärfva ett, invid hospitalet liggande och detsamma tillhörande, men för närvarande utarrenderadt jordområde. Af 60 arbetsföre män hafva under året blifvit utgjorda 6,000 dagsarbeten; af 40 arbetsföra kvinnor 8,500. Vid *Malmö* hospital äro arbetstillfällena å manssidan till följd af bristande utrymme otillräckliga; tillfälle till sysselsättning med jordarbete finnes icke, och verkstäderna äro inskränkta; en ny och lyckad industri har af öfverläkaren under senaste tvenne år blifvit införd, bestående uti förfärdigande af askar för stadens tändsticksfabrik, en sysselsättning som intresserar flertalet af de arbetsföre männen. Medeltalet dagligen sysselsatte har varit omkring 40 af hvardera könen, af hvilka männerna utgjort 6,148 dagsarbeten, kvinnorna 3,611.

8. Utrymme.

Någon förändring till det bättre i de bekymmersamma förhållanden, hvilka under sednare åren i följd af sjukplatsernas otillräcklighet egt rum och år för år blifvit allt mera påträngande, har under redovisningsåret ej inträffat. Ett ganska betydligt antal inträdessökande hvaribland många trängande fall har af brist på utrymme måst afvisas eller ock blifvit hänvisadt till en väntan, som vanligen uppgått till veckor, ej sällan till månader. Vid *Hernösands* hospital med 139 sjukplatser, har medeltalet sjuke för dag under året varit 137. De i medeltal lediga två platserna hafva uteslutande tillhört kvinnoafdelningen; hvaremot mansafdelningen jemt varit fylld och derförutom städse flere väntat på inträde. Vid årets slut, då sjukantalet var 136, väntade 5 på inträde, 4 män, 1 kvinna. *Upsala*. Det för detta hospital bestämda platsantal, 155, har i medeltal varit ej endast till fullo dagligen upptaget utan med hänsyn till anmälda trängande fall äfven derutöfver, så att medeltalet dagligen vårdade på hela året, uppgått till 156; vid årets slut voro 10 väntande på inträde, 9 män, 1 kvinna. *Stockholm*. Af här befintliga sjukplatser, 224, hafva i medeltal dagligen varit upptagna 220. De 4 i medeltal obesatta platserna hafva till största delen tillhört 1:sta betalningsklassen. Vid årets slut var endast en plats obesatt och denna å 1:sta klassens kvinnosida; väntande på inträde voro 5 män, 2 kvinnor. *Nyköping*. Detta hospital har varit så strängt anlitadt, att af befintliga 70 platser, 69,33 funnits i medeltal dagligen upptagna. Vid årets slut voro alla platserna besatta, men ingen väntande på inträde. *Wadstena*. Af hospitalets 360 platser hafva i medeltal 354 varit dagligen upptagna. De i medeltal lediga 4 platserna hafva tillhört dels 1:sta betalningsklassen dels öfriga klassernas kvinnosida; vid årets slut väntande på inträde voro 8, 5 män, 3 kvinnor. Af *Göteborgs* hospitals under året tillgängliga 160 platser hafva 158 dagligen i medeltal varit upptagna; vid årets slut med ett sjukantal af 159 voro 15 väntande på inträde; 10 män, 5 kvinnor. *Wexjö* hospital, med platser för 190, har dagligen i medeltal vårdat 184; befintlige sjuke vid årets slut voro 186; 5 väntade på inträde, 4 män, 1 kvinna. *Malmö* hospital har i medeltal dagligen vårdat 174 eller en mindre än det bestämda platsantalet. Vid årets slut vårdades 176, och derutöfver voro 26 väntande, 22 män, 4 kvinnor. Af *Wisby* hospitals 30 platser hafva 29 varit i medeltal dagligen upptagne. Utrymmet å detta hospital synes motsvara Gotlands behof; varande vid årets slut endast 26 platser besatta samt ingen väntande. Vid samtliga hospital voro sålunda vid 1875 års slut väntande på inträde 76; 59 män, 17 kvinnor; vid 1874 års slut var de väntandes antal 55.

Antalet sådana ansökningshandlingar rörande inträde å hospital, hvilka enligt § 9 mom. 1 af nådiga Stadgan den 5 Mars 1858, hospitalsdirektionerne åligger att, då alla platser inom respektive hospital äro upptagna, öfversända till Ordens-Gillet, som då hänvisar de till hospitalsvård berättigade till det hospital, der plats för tillfället finnes, eller i närmaste framtid pröfvas kunna beredas, har under redovisningsåret uppgått till 154, 96 för män, 58 för qvinnor. Under 1874 var detta antal 117; under 1873, 92; siffror, som, i sin mån, äfven utvisa, huru som bristen på utrymme inom hospitalen blifvit år för år känbarare.

Uti underdånig skrifvelse den 18 November 1873 fästade Ordens-Gillet Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på vigten deraf, att de egentligen kurativa anstalterna befriades från vården af sådane sinnesrubbade, hvilka ehuru obotlige likväl såsom samhällsvådliga icke få från hospital utskrifvas. Då emellertid desse just äro de, som hufvudsakligast upptaga hospitalens platser och således förhindra emottagandet af nyinsjuknade, föreslog Ordens-Gillet upprättandet af särskilda förvaringshem, s. k. asyler, uti hvilka under denna kategori hörande sinnesrubbade skulle erhålla vård. Om Eders Kongl. Maj:t täckes gilla detta förslag, skulle tillfällena till de sinnesrubbades behandling och vård kunna i väsentlig mån utvidgas, jemte det kostnaderna härför skulle antagligen betydligt nedsättas. Inom riket finnas nemligen flerstädes staten tillhöriga äldre byggnader, hvilka utan särdeles stora kostnader torde kunna för sagde ändamål iståndsättas och ordnas.

9. Allmänna Hospitals- och Barnhusfonden.

I afseende på denna fonds inkomster och utgifter, under redovisningsåret, återopas i underdånighet *bilagorna B. och C.*, samt kapitalräkningen *bilagan D.*

Idiotanstalten vid Johannesberg.

Uti underdåniga berättelsen för 1874 anmälde Ordens-Gillet hurusom den idiotanstalt, som af Demoiselle Emanuela Carlbäck stiftats och upprätthållits uti staden Sköfde, under nämnde års sednare hälft blifvit förflyttad till lägenheten Johannesberg, i närheten af Mariestad invid Wenerns strand, samt att denna förflyttning i hvarje hänseende vore särdeles förmånlig för anstaltens verksamhet. Antalet der vårdade idioter har under förflutna året varit 38, 19 af manligt, 19 af qvinligt kön; den äldste 25 år, den yngste 8 år; 6 voro frielever, 2 af manligt, 4 af qvinligt kön; 11 erlade full årsafgift med 400 kr.; de öfrige lägre afgifter af 300, 200, 150, 3 elever 100, samt 2 endast 50 kronor. Tilloppet af inträdes-sökande har fortfarande varit betydligt, under de sednare åren vexlande mellan 50 à 60. Personalen för hela anstaltens skötsel utgöres af: 1 lärare, 3 lärarinnor, 6 sköterskor, 1 sömmerska, 1 hushållerska, 5 pigor och 1 trädgårdsmästare.

Uti sitt, till åtljdnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning afgifna utlåtande öfver Föreståndarinnans underdåniga ansökning att varda bibehållen vid det åtnjutna årliga statsanslaget af 5,000 kronor, mot förpligtelse att, utan afgift, vårda och underhålla 4 elever, vitsordar Ordens-Gillet, det Föreståndarinnan, som tillika är stiftare af denna anstalt, med oförtröttad omsorg och kärleksfullhet fortfarande egnar sig åt sitt sjelfvalda, mödosamma kall, och jemväl fullgjort det vilkor, som vore stadgad för statsanslagets åtnjutande.

Idiotskolan i Stockholm.

Inom denna anstalt vårdades under loppet af 1875 25 elever, af hvilka 22 kvarvarande från föregående år och 3 under året intagne; vid årets slut var antalet ordinarie elever 20, 16 gossar, 4 flickor; två hade under året afidit, två utgått efter erhållen konfirmation, samt en återgått till hemmet, såsom oemottaglig för undervisning. Anstalten åtnjuter såsom understöd af allmänna medel 5,000 kronor mot vilkor, att minst 20 elever och bland dem 6 kostnadsfritt vårdas och underhållas. Uti underdånig ansökning har styrelsen för ifrågavarande idiotskola hemställt om förhöjning i det nuvarande anslaget från 5,000 till 10,000 kronor, mot förbindelse att emottaga och vårda 30 idioter, af hvilka 10 utan afgift, samt besörja undervisning jemte fri bostad och kost för 3 lärarinne- eller sköterskeelever. Såsom skäl för sin i detta senare hänseende gjorda framställning har styrelsen andragit, att, då åtskilliga anstalter inom riket för idioters vård vändt sig till styrelsen för att erhålla lärarinnor och sköterskor, styrelsen ansett sig böra söka ordna en undervisningskurs för dylika med hänsyn till de speciela insigter, som för sinnesslöas vård erfordras; och anförde Ordens-Gillet efter erhållen nådig remiss i ämnet hufvudsakligen, att behovet af ökade tillfällen till ändamålsenlig undervisning och vård af idioter vore noggsamt intygadt af de talrika bemödanden, som dels af enskilda personer dels af kommuner under sednaste år blifvit i detta syfte gjorda, i det att utom anstalterna å Johannesberg och i Stockholm dylika blifvit stiftade i Strengnäs, i Gefle, vid Strömsholm, hvarjemte landstingen i Malmöhus och Östergötlands län ned-satt komité för att utreda behovet om åtgärders vidtagande i detta hänseende; och då det ej kunde nekas, att en bildningsanstalt för meddelande af undervisning uti idioters vård och behandling borde finnas för personer, hvilka vilja egnar sig till utöfning af detta svåra kall, för hvilket speciela insigter och speciel erfarenhet erfordrades, ansåg Ordens-Gillet sig hafva fullt skäl att förorda bifall till ansökningen.

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Denna af enskilde stiftade förening, om hvilkens syfte och verksamhet den underdåniga berättelsen för år 1869 lemna närmare upplysning, har under 1875 liksom föregående åren fortsatt sina bemödanden att bereda understöd åt behöfvande tillfrisknade, då de utskrifvas från hospitalen. Till respektive Öfverläkare hafva under året blifvit öfverlemnade 875 kronor för att efter deras pröfning ut-

delas för sagde ändamål. Af detta belopp hafva 85 konvalescenter vid utskrifningen erhållit understöd, hvarförutom en behöfvande på särskild ansökan hos föreningens styrelse bekommit 15 kronor. Under 1874 utdelades 875 kronor till 79 personer; under 1873; 815 kronor likaledes till 79 personer. Föreningen har under sin fjortonåriga verksamhet lemnat understöd till 809 personer med ett sammanlagdt belopp af 9,568 kronor. I likhet med hvad under fem föregående år egt rum, har Föreningen äfven för 1875 lemnat understöd till Idiothemmet vid Johannesberg med 100 kronor.

Serafimer-Ordens-Gillet framhärdar med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
undersåter och tjenare.

G. A. Sparre.

Henning Hamilton.

J. M. Björnstjerna.

Magnus Huss.

Stockholm den 15 November 1876.

T. A. Billbergh.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukers behandling under år 1875.

§ 1.

Öfversigt öfver *antalet vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukers behandling under år 1875.

Tab. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
	Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	Qvarliggande sjuke från år 1874.			Intagne under år 1875.			Summa vårdade under år 1875.			Afförde under år 1875.			Qvarliggande till år 1876.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Hernösands	139	74	65	139	10	6	16	84	71	155	10	9	19	74	62	136
Upsala	155	76	78	154	35	24	59	111	102	213	37	29	66	74	73	147
Stockholms	224	113	102	215	19	36	55	132	138	270	18	29	47	114	109	223
Nyköpings	70	36	34	70	10	11	21	46	45	91	11	10	21	35	35	70
Wadstena	360	167	183	350	22	27	49	189	210	399	21	26	47	168	184	352
Wexiö	190	95	90	185	13	21	34	108	111	219	11	22	33	97	89	186
Göteborgs.....	160	78	80	158	36	27	63	114	107	221	33	29	62	81	71	159
Malmö	175	93	83	176	11	33	44	104	116	220	13	31	44	91	85	176
Wisby	30	14	14	28	—	6	6	14	20	34	2	6	8	12	14	26
Summa	1 503	746	729	1 475	156	191	347	902	920	1 822	156	191	347	746	729	1 475

1. *Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.*

Uti redogörelsen för 1874 omförmäldes, hurusom sjukplatsernas antal under året ökats, så att detta antal vid 1874 års utgång eller rättare vid 1875 års början utgjorde 1 503. Tabellen angifver, huru dessa platser voro å de särskilda hospitalen fördelade. Mot slutet af redovisningsåret upprättades 10 nya platser vid Göteborgs hospital, hvadan sjukplatsernas antal då höjdes till 1 513.

2. *Qvarliggande sjuke från år 1874.*

Å samtliga anstalter funnos vid redovisningsårets början 1,475. Af dessa voro 746 män och 429 kvinnor; 50,58 % af de förre och 49,42 % af de sednare. Från 1873 till 1874 qvarlägo 1,414.

3. *Intagne under år 1875.*

Antalet intagne har varit 347; 156 män, 191 kvinnor; 44,96 % af de förre, 55,04 % af de sednare. — Under 1874 intogos 403, således 56 mera än under 1875. De under 1874 intagne utgjorde 22,18 % af de under samma år vårdade; under 1875, 19,05 %.

4. *Antalet vårdade under år 1875.*

Detta antal har varit 1,822; 902 män, 920 kvinnor; 49,51 % af de förre, 50,49 % af de sednare. — Under 1874 vårdades 1,817, således 5 färre än under redovisningsåret.

5. *Afförde under år 1875.*

Afförde (friska, förbättrade, oförbättrade eller döda) hafva blifvit 347; 156 män, 191 kvinnor; respektive 44,96 % och 55,04 %. Af alla vårdade hafva 19,05 % blifvit afförde. Under 1874 affördes 342 d. v. s. 18,82 % af under detta år vårdade. — Jemförelsen mellan intagne och afförde utvisar, att de förre äro lika många som de sednare. — Under 1874 voro 61 flere intagne än afförde.

6. *Qvarliggande till år 1876.*

Dessas antal är 1,475. Från 1874 till 1875 qvarlägo äfven 1,475. Under 1875 har patientantalet sålunda förblifvit oförändradt. Af de till 1876 qvarliggande voro 746 män, 729 kvinnor; respektive 50,58 % och 49,42 %. — Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 59 första betalningsklassen, 1,416 de öfriga klasserna.

Vid jemförelse mellan nu lemnade uppgifter för år 1875 och motsvarande uti redogörelsen för 1874 inhemtas:

att sjukplatsernas antal ökats med 10;

att de intagnes antal under 1875 understiger med 56 antalet intagne 1874;

att hela antalet vårdade under 1875 är 5 flere än under 1874;

att under 1875 affördes 5 flere än under 1874;

att antalet qvarliggande till 1876 är lika med antalet qvarliggande från 1874 till 1875.

§ 2.

Öfversigt öfver *sjukdomsformerna*, hvilka förekommit bland vårdade å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1875.

Tab. 2.

1.	2.			3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.		
	Ursinne, <i>Mania.</i>			Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Vansinne, <i>Ecnolia.</i>			Förryckthet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>			Fånighet, <i>Idiotia.</i>			Allmän förlamning, <i>Paralysis generalis.</i>			Fallandesot, <i>Epilepsia.</i>		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Hernösands	10	17	27	14	14	28	6	4	10	10	9	19	37	23	60	1	2	3	1	—	1	5	2	7
Upsala	29	38	67	24	23	47	18	6	24	26	22	48	6	9	15	1	2	3	4	2	6	3	—	3
Stockholms	52	57	109	36	51	87	23	12	35	9	8	17	1	9	10	2	—	2	5	—	5	4	1	5
Nyköpings	12	10	22	9	12	21	3	2	5	8	11	19	5	5	10	4	4	8	1	—	1	4	1	5
Wadstena	36	53	89	26	32	58	30	29	59	11	15	26	52	41	93	16	32	48	3	—	3	15	8	23
Wexjö	29	42	71	19	22	41	25	11	36	10	8	18	17	25	42	4	1	5	—	—	—	4	2	6
Göteborgs	37	37	74	34	36	70	11	6	17	12	13	25	8	6	14	3	7	10	2	—	2	7	2	9
Malmö	5	20	25	7	19	26	43	36	79	30	34	64	13	6	19	4	1	5	—	—	—	2	—	2
Wisby	7	9	16	2	9	11	1	—	1	1	—	1	—	1	1	1	—	1	—	—	—	2	1	3
Summa	217	283	500	171	218	389	160	106	266	117	120	237	139	125	264	36	49	85	16	2	18	46	17	63

1,822

1. *Ursinne*. Med denna form hafva 500 blifvit vårdade; 217 män, 283 kvinnor; respektive 43,40 % och 56,60 %. I förhållande till *alla* vårdade utgöra hithörande 27,44 %; 24,06 % af vårdade män, 30,76 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1874 voro 26,97 %; 24,42 %; 29,52 %, utvisande, att något mer än en fjerdedel af *alla* vårdade lida af ursinne, såsom ock att kvinnornas antal är högre än männens. Under redovisningsåret har antalet för ursinne vårdade i förhållande till öfrige vårdade varit högst å anstalterna i Stockholm och Göteborg: 40,37 % å den förra, 33,48 % å den sednare, då Wisby icke tages med i beräkning. Detta var äfven 1874 förhållandet, men under flere föregående år har antalet varit högst vid Stockholms och Upsala, hvilken sistnämnda nu är den fjerde i ordningen.

2. *Tungsinne*. Härmed vårdade 389; 171 män, 218 kvinnor; respektive 43,96 % och 56,04 %. Af *alla* vårdade utgöra de med tungsinne 21,35 %; 18,96 % af vårdade män, 23,69 % af vårdade kvinnor. Erfarenheten från föregående år utvisar, att något mer än en femtedel af *alla* vårdade lida af tungsinne. Summan af vårdade för ursinne och tungsinne utgör 889 eller 48,79 % af *alla* vårdade; 43,02 % af vårdade män, 54,45 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1874 voro: 48,98 %; 43,89 %; 54,07 %.

3. *Vansinne*. Härunder äro uppförda 266; 160 män, 106 kvinnor; respektive 60,15 % och 39,85 %; 14,60 % af *alla* vårdade; 17,74 % af vårdade män, 11,52 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1874 voro: 14,53 %; 16,50 %; 12,56 %.

4. *Förryckthet*. Af 237 vårdade voro 117 män, 120 kvinnor; respektive 49,37 % och 50,63 %. Af *alla* vårdade 13,01 %; af vårdade män 12,95 %, af vårdade kvinnor 13,03 %. Motsvarande tal för 1874 voro: 12,22 %; 11,99 %; 12,45 %.

5. *Svagsinnet*. 264 vårdade; 139 män, 125 kvinnor; respektive 52,65 % och 47,35 %. Af *alla* vårdade 14,49 %; af vårdade män 15,41 %, af vårdade kvinnor 13,58 %.

6. *Fånighet*. 85 vårdade; 36 af manligt, 49 af qvinligt kön. Af *alla* vårdade utgöra de fånige 4,66 %; af vårdade män 3,99 %, af vårdade kvinnor 5,32 %.

7. *Allmän förlamning.* 18 vårdade; 16 män, 2 qvinnor. Af *alla* vårdade 0,99 %; af vårdade män 1,78 %, af vårdade qvinnor 0,21 %. Motsvarande tal för 1874 voro: 1,32 %; 2,42 %; 0,22 %.

8. *Fallandesot.* 63 vårdade; 46 män, 17 qvinnor; respektive 74,60 % och 25,40 %. Under 1874 vårdades 68; 69,11 % af manligt, 30,89 % af qvinligt kön. Af *alla* vårdade under 1875: 3,46 %; 5,11 % af vårdade män, 1,29 % af vårdade qvinnor; under 1874, 3,75 % af *alla* vårdade.

Sålunda hafva, af *alla* vårdade 27,44 % haft ursinne; 21,35 % tungsinne; 14,60 % vansinne; 13,01 % förryckthet; 14,49 % svagsinnet; 4,66 % fånighet; 0,99 % allmän förlamning; 3,46 % fallandesot.

Öfversigt öfver komplikationer med sinnessjukdom, hvilka bland fallsotssjuka förekommit under år 1875.

Tab. 3.

1.	2.			3.								4.		5.		6.	
	Vårdade under år 1875.			Komplikationer.													
				Ursinne.		Svagsinnet.		Fånighet.		Ingen.							
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Hernösands	5	2	7	3	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Upsala	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms.....	4	1	5	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyköpings	4	1	5	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wadstena.....	15	8	23	2	1	7	2	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Wexiö	4	2	6	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs	7	2	9	6	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö.....	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wisby	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	46	17	63	28	9	10	2	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukdomar.

Tab. 4.

1. Sjukdomsform.	2. A n s t a l t.															3. Årstid för insjuknandet.																				
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa intagne.			Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Oktober.	November.	December.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.															
Ursinne. <i>Mania</i>	1	3	12	11	12	16	3	1	10	9	4	11	14	12	3	15	—	2	59	80	139	8	10	20	10	16	10	8	6	3	8	10	7	5	3	1
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	4	2	16	8	3	11	4	6	2	10	3	5	10	14	2	7	—	3	44	66	110	3	8	6	6	11	8	5	7	8	8	9	9	3	1	
Vansinne. <i>Ecnia</i>	2	1	2	2	3	5	1	1	7	3	2	2	4	—	4	5	—	—	25	19	44	3	1	2	3	—	2	1	1	1	3	3	2	1	1	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	2	—	1	1	1	—	1	2	1	2	1	2	5	—	—	—	10	10	20	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	—	—	1	—	3	—	1	1	4	1	1	2	—	—	1	—	1	6	12	18	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	7	1	8	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	5	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	10	6	35	24	19	36	10	11	22	27	13	21	36	27	11	33	—	6	156	191	347	15	21	30	20	27	21	17	16	13	20	22	22	16	5	

För summan intagne vid alla anstalter är ofvan, § 1, redogjordt. Denna tabell utvisar antalet intagne vid hvarje särskild anstalt. Förhållandet mellan intagne och vårdade är följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
10,32 %.	27,69 %.	16,67 %.	23,08 %.	12,28 %.	15,53 %.	28,51 %.	20,00 %.	17,65 %.

Häraf synes att omsättningen varit trögast vid Hernösands och lifligast vid Göteborgs hospital. Förhållandet härutinnan växlar betydligt för olika år; såsom vanligt visar sig omsättningen vara ringa i Hernösand och Wadstena.

1. *Sjukdomsformerna.* a) *Ursinne.* Af de 139 med denna form intagne voro 59 män, 80 kvinnor; 40,06 % af *alla* intagna; 37,82 % af intagne män, 41,89 % af intagna kvinnor. Motsvarande tal för 1874 voro 39,70 %; 42,02 % och 37,67 %. — Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne med ursinne och *alla* intagne följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
25,00 %.	38,98 %.	50,91 %.	19,05 %.	38,77 %.	44,12 %.	41,26 %.	40,91 %.	33,33 %.

b) *Tungsinne.* 110 intagne; 44 män, 66 kvinnor. Af *alla* intagne utgöra dessa 31,70 %; 28,21 % af intagne män, 34,55 % af intagna kvinnor. Motsvarande tal för 1874 voro: 33,75 %; 27,13 %; 39,54 %. Förhållandet mellan intagne med tungsinne och *alla* intagne vid de särskilda anstalterna, har varit:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
37,50 %.	40,68 %.	25,45 %.	47,62 %.	24,48 %.	23,53 %.	38,10 %.	20,45 %.	50,00 %.

Uti ursinne och tungsinne hafva tillhoppa blifvit intagne 249, d. ä. 71,76 % af *alla* intagna. Motsvarande tal för 1874 var 73,45 %.

c) *Vansinne.* Af 44 intagne voro 25 män, 19 kvinnor; 12,68 % af *alla* intagne; 16,02 % af intagne män, 9,95 % af intagna kvinnor. Motsvarande tal för 1874 voro: 11,41 %; 10,11 %; 12,56 %.

d) *Förryckthet.* 20 intagne; 5,76 % af *alla* intagne; 6,41 % män; 5,24 % kvinnor.

Med *svagsinnet* 18 intagne; 5,19 % af *alla* intagne; 3,85 % män; 6,28 % kvinnor.

Med *fänighet* 2 intagne; 0,58 % af *alla* intagne; 0,00 % män; 1,05 % kvinnor.

Med *allmän förlamning* 8 intagne; 2,30 % af *alla* intagne; 4,49 % män; 0,52 % kvinnor.

Med *fallandesot* 6 intagne; 1,73 % af *alla* intagne; 3,20 % män; 0,52 % kvinnor.

2. *Årstid för insjuknandet bland de intagne.* Denna har ej kunnat bestämmas för flere än 244 bland de 347 intagne, således för 70,31 %. Bland dessa har högsta antalet för månad förekommit under Mars, det lägsta under September. Under årets första kvartal hafva 66 insjuknat; under det andra 68; under det tredje 46; under det fjärde 64. *Under de sednaste 15 åren* visa årstiderna för insjuknade uti *ursinne* och *tungsinne* bland *alla* under dessa år med känd insjukningstid, följande förhållande:

Under 1:sta kvartalet.		Under 2:dra kvartalet.		Under 3:dje kvartalet.		Under 4:de kvartalet.	
Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.
396	281	451	375	343	260	331	272
677		826		603		603	
= 24,99 %.		= 30,49 %.		= 22,26 %.		= 22,26 %.	

3. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet härmed är:

Under 10 år.	11—20.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,00 %.	6,63 %.	26,22 %.	30,55 %.	19,60 %.	13,54 %.	2,88 %.	0,58 %.

4. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 347 intagne har förhållandet härmed kunnat utrönas för 327, således för 94,24 %. De olika beståndstiderna för sagde 327 patienter utvisas som följer:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
29,97 %.	28,44 %.	13,15 %.	8,56 %.	3,37 %.	1,83 %.	14,68 %.

Mer än en fjerdedel af alla dessa intagne hafva således blifvit intagne inom 3 månader från sjukdomens utbrott. Intagne med *ursinne* inom tre månader från första utbrottet utgöra 48,92 % af *alla* med *ursinne* intagne; af *alla* med *tungsinne* endast 26,36 %; af båda dessa former tillsammans 38,96 % inom tre månader från insjuknandet.

5. *Antalet förutgångna anfall, före intagningen, af sinnessjukdom.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 291 bland de 347 intagne, således för 83,86 %. De recidiverande fallen och de för *första gången* insjuknade förhålla sig som följer:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
67,70 %.	17,53 %.	5,84 %.	3,09 %.	5,84 %.

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig således till återfallen som 67,70 % till 32,30 %. Under 1874 voro motsvarande tal 62,94 % och 37,06 %; under 1873, 72,06 % och 27,94 %; under 1872, 65,79 % och 34,21 %; under 1871, 67,23 % och 32,77 %. Det kan därför antagas såsom regel, att af de intagne, om hvilka ifrågavarande förhållande är känt, omkring två tredjedelar hafva insjuknat för första gången och en tredjedel haft förutgående anfall. Medeltalen för nu anförda fem år äro 67,14 % och 32,86 %.

Bland de 139, som under redovisningsåret blifvit intagne med *ursinne*, har förhållandet med förutgångna anfall kunnat bestämmas för 116, d. ä. för 83,45 %. Af dessa voro:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
50,00 %.	25,00 %.	8,62 %.	5,17 %.	11,21 %.

Hälften af insjuknade uti *ursinne* hade sålunda insjuknat för första gången; de öfriga voro återfall. Detta förhållande har under de sednaste åren vexlat sålunda: under 1874 utgjorde de första gången insjuknade 49,63 %; under 1873, 56,25 %; under 1872, 51,59 %; under 1871, 49,56 %. Medeltalet för de fem sednaste åren blir 51,41 %.

Bland de med *tungsinne* intagne 110 hafva uppgifter uti ifrågavarande hänseende erhållits för 91, d. ä. för 81,82 %. Af dessa voro:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
80,22 %.	14,28 %.	1,10 %.	2,20 %.	2,20 %.

Mer än tre fjerdedelar af intagne med *tungsinne* hafva således insjuknat för första gången; de öfriga voro återfall. Under de sednaste åren har förhållandet härutinnan varit följande: under 1874 tillhörde 71,17 % de för första gången insjuknade; under 1873, 81,14 %; under 1872, 73,11 %; under 1871, 76,04 %. Medeltalet för de fem sednaste åren blir 76,34 %. Af dessa fem års medeltal för *ursinne* och *tungsinne* skulle kunna slutas, att återfallen förhålla sig till de första gången insjuknade, för *ursinne* som 48,59 % till 51,41 %, för *tungsinne* som 23,66 % till 76,34 %. Sannolikheten för återfall är således vida högre för den, som en gång haft anfall af *ursinne*, än för den som haft *tungsinne*.

§ 4.

Uppgift på *åldern*, då *sinnessjukdom* för *första* gången uppträdt bland de under år 1875 intagne.

Tab. 5.

Sjukdomsform.	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.		
	Under 15 år.		15—20.		21—25.		26—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Okändt.		Summa.				
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.
Ursinne. <i>Mania</i>	4	3	10	19	18	15	6	13	9	19	8	8	—	1	2	—	—	1	2	1	2	1	59	80	139
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	1	—	3	1	5	7	7	11	9	16	10	18	5	10	2	1	—	1	2	1	2	1	44	66	110
Vansinne. <i>Ecnia</i>	1	—	2	1	4	4	2	6	7	8	5	—	1	—	1	—	—	—	—	2	—	25	19	44	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	1	4	3	—	3	2	3	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	10	10	20	
Svagsinhet. <i>Dementia</i>	—	—	1	2	2	3	2	1	—	2	—	2	—	1	—	1	—	—	—	1	—	6	12	18	
Fänighet. <i>Idiotia</i>	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	7	1	8	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	3	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	1	6	
Summa	9	5	17	28	32	29	21	33	33	46	24	28	7	15	5	3	—	2	8	2	156	191	347		

Bland redovisningsårets 347 intagne har åldern vid första insjuknandet kunnat bestämmas för 337, d. ä. för 97,12 %. Förhållandet bland dessa 337 är följande:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
4,16 %.	13,35 %.	18,10 %.	16,02 %.	23,44 %.	15,43 %.	6,53 %.	2,38 %.	0,59 %.

Häraf följer att 90,50 % af de intagne haft åldern under 51 år; 9,50 % öfver detta år. De talrikaste fallen hafva inträffat i åldern mellan 21—30 år, dernäst mellan 31—40; 34,12 % inom det förra, 23,44 % inom det sednare decenniet; inom båda tillsammans 57,56 %.

Bland de 139 med *ursinne* intagne har åldern vid sjukdomens första uppträdande kunnat bestämmas för 136, d. ä. för 97,84 %. För dessa var åldersförhållandet vid sjukdomens utbrott:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
5,15 %.	21,32 %.	24,26 %.	13,97 %.	20,59 %.	11,76 %.	0,74 %.	1,47 %.	0,74 %.

Före 41:sta lefnadsåret hafva 85,29 % af de intagne insjuknat; efter detta år 14,71 %. Högsta antalet insjuknade har varit inom åldern 15—25, nemligen 45,58 %, således nära hälften. Motsvarande siffra för 1874 var 44,45 %. Den öfvervägande fallenheten för insjuknande under symptom af ursinne skulle således visa sig inom nämnda åldersperiod, hvilket ock af de föregående årens erfarenhet besannas.

Bland 110 med *tungsinne* intagne har nu ifrågavarande förhållande med åldern kunnat utredas för 107, d. ä. 97,27 %. Åldersförhållandet är:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,93 %.	3,74 %.	11,21 %.	16,82 %.	23,38 %.	26,16 %.	14,03 %.	2,80 %.	0,93 %.

Uti *tungsinne* hafva före 41:sta lefnadsåret 56,08 % af de intagne insjuknat; 43,92 % efter detta år. Inom åldersperioden 15—25 hafva endast 14,95 % insjuknat; således icke mycket mera än en sjundedel af hela antalet.

Öfversigt öfver från samtliga anstalter för sinnes

Tab. 6.

1. Sjukdomsform vid intagningen.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. A n s t a l t.															12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. T i l l.																	
																Å l d e r.																	
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.	Summa afförde.	I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.																
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	S.a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																	
Ursinne. <i>Mania</i>	2	6	11	13	9	12	5	4	5	9	5	12	13	12	3	10	2	3	55	81	136	5	5	16	19	6	19	9	6	3	6	—	3
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	4	2	12	9	6	13	5	3	3	8	3	7	9	9	2	9	—	2	44	62	106	2	1	4	11	7	8	5	1	2	5	2	—
Vansinne. <i>Ecnoia</i>	—	1	4	1	1	1	—	—	3	2	—	1	3	—	4	5	—	—	15	11	26	—	—	—	—	1	—	3	—	—	2	—	—
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	6	4	—	—	1	2	—	—	—	—	2	3	3	4	—	—	13	13	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	—	1	—	—	3	—	—	7	2	—	2	2	2	—	2	—	1	12	12	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet. <i>Idiotia</i>	1	—	1	—	—	—	1	—	4	3	—	—	2	1	1	—	—	—	5	9	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allm. förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	2	1	1	—	—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	8	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	4	2	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okänd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	10	9	37	29	18	29	11	10	21	26	11	22	33	29	13	31	2	6	156	191	347	7	6	21	30	14	27	17	7	5	13	2	3

Ofvan i § 1, mom. 5, har redan blifvit uppgifvet, att de affördes antal under året utgjorde 347, 19,05 % af *alla* vårdade; sålunda har endast vid pass *en* af *fem* bland de vårdade lemnat anstalterna, vare sig såsom tillfrisknad, förbättrad, oförbättrad eller död. Förhållandet mellan afförde och vårdade vid de särskilda anstalterna har varit:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
12,26 %.	30,99 %.	17,41 %.	23,08 %.	11,78 %.	15,07 %.	28,05 %.	20,00 %.	23,53 %.

Högsta antalet afförde i förhållande till vårdade har under året förekommit å Upsala och Göteborgs anstalter; det lägsta å Wadstena och Hernösands.

1. *Afförde tillfrisknade.* a) *De tillfrisknades antal.* Af *alla* afförde hafva 153 lemnat anstalterna såsom till helsen återställde, 66 män, 87 qvinnor; 8,40 % af *alla* vårdade; 7,32 % af vårdade män, 9,46 % af vårdade qvinnor. Under 1874 tillfrisknade 8,04 % af *alla* vårdade; 7,32 % af vårdade män, 9,46 % af vårdade qvinnor. Under de sednaste *femton* åren har medeltalet tillfrisknade för året varit 8,78 % af *alla* vårdade; 8,43 % af vårdade män, 9,18 % af vårdade qvinnor. Af dem som vårdats för *ursinne* hafva 19,60 % tillfrisknat; af dem som vårdats för *tungsinne* 12,34 %; således inemot hvar femte af de förre och hvar åttonde af de sednare. b) *De tillfrisknades ålder.* Högsta antalet tillfrisknade hafva varit inom åldern 21—30 och 31—40; 33,33 % af de tillfrisknade inom förra perioden, 26,80 % inom den sednare; inom åldersperioden 41—50 var de tillfrisknades antal 15,69 %. — Jemföres åter de tillfrisknades antal inom hvarje åldersperiod med antalet af *alla* inom motsvarande period vårdade, enligt Tab. 9, erhålles följande öfversigt:

I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30 år.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
31,71 %.	15,74 %.	7,88 %.	5,23 %.	5,66 %.	4,55 %.	2,00 %.

5.

sjukes behandling under år 1875 afförde.

19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		33.		34.		35.		36.								
f r i s k n a d e.																														Förbättrade.	Förbättrade och obotliga.						Döde.					
Vistelse-tid.												Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.												Summa tillfrisknade.																		
Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Under 3 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.			Okänt.		m.		qv.													
32	40	5	10	1	5	—	2	1	1	—	1	7	14	22	21	2	7	—	6	1	1	1	4	2	5	4	1	39	59	98	11	10	1	1	5	11	16					
17	19	3	6	—	—	—	2	—	—	—	1	5	5	4	10	5	8	3	—	2	—	—	—	3	2	—	1	22	26	48	8	18	7	8	7	11	18					
3	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	6	5	5	4	3	2	1	3						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
53	59	8	17	2	5	2	3	1	1	—	2	12	19	28	32	9	15	4	6	2	1	1	4	5	8	4	2	66	87	153	37	42	18	24	35	38	73					

I öfverensstämmelse med förhållandet under åren 1868—1874 lemnar denna öfversigt den slutsats, att — relativt till antalet vårdade — tillfrisknande oftast egt rum under decenniet 11—20 och efter detta decennium i fortgående aftagande.

c) *De tillfrisknades vistelse-tid*, d. v. s. den tid som förflutit från intagningen till friskskrifningen. Förhållandet i detta hänseende är:

Vistelse-tid under 1 år.	Mellan 1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
73,20 %.	16,34 %.	4,57 %.	3,27 %.	1,31 %.	1,31 %.

Under 1874 tillfrisknade under första årets vistelse inom anstalt 80,14 %. Den gamla erfarenheten eger fortfarande sin fullgiltighet, nemligen att den, som ej tillfrisknar inom första året, har derefter för hvarje år allt mörkare utsigter till helsans återvinnande.

d) *Sjukdomens bestånd, bland de tillfrisknade, från uppkomsten till helsans återställande:*

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okänt.
20,27 %.	39,22 %.	15,67 %.	6,54 %.	2,61 %.	3,27 %.	8,50 %.	3,92 %.

Inom första året från sjukdomens uppkomst hafva således bland de tillfrisknade 59,49 % återvunnit helsan; under 1874 var denna siffra 45,21 %. — Från *ursinne* hafva inom tre månader från sjukdomens utbrott 21,43 % af de friskskrifna tillfrisknat; inom första året 65,31 %. Motsvarande tal för *tungsinne* äro 20,83 och 50,00 %.

2. *Afförde förbättrade.* Dessas antal är 79, d. ä. 22,77 % af alla afförde; 4,34 % af alla vårdade. Motsvarande tal för 1874 voro 22,51 % och 4,24 %.

§ 7.

Öfversigt öfver förhållandet under år 1875 mellan *vårdades* och *affördes* (*tillfrisknades*, *förbättrades*, *oförbättrades* samt *dödes* antal inom de särskilda anstalterna för sinnessjukes behandling.

Tab. 8.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
Tillfrisknade	4,52 %	13,62 %	10,37 %	10,99 %	5,27 %	5,94 %	9,95 %	8,64 %	11,76 %
Förbättrade.....	1,29 %	12,16 %	1,11 %	6,59 %	1,50 %	3,20 %	8,60 %	3,64 %	5,88 %
Oförbättrade och obotl.	2,58 %	1,41 %	2,22 %	2,20 %	0,00 %	1,37 %	5,88 %	4,09 %	5,88 %
Döde	3,87 %	3,76 %	3,70 %	3,30 %	5,01 %	4,57 %	3,62 %	3,64 %	0,00 %

1. *Tillfrisknade.* Den högsta tillfriskningsprocenten visar anstalten i Upsala och dernäst Wisby och Nyköpings. Lägst är den vid Hernösands. Vexlingarne i antalet tillfrisknade i förhållande till vårdade bero på omständigheter, som i föregående årsberättelser blifvit antydda.

2. *Förbättrade.* Antalet af dem bland de vårdade, hvilka utgått förbättrade, vexlar vid de särskilda anstalterna mellan 12,16 % och 1,11 %.

3. *Oförbättrade och obotlige.* Bland de under denna kategori afförde hafva vid Wadstena icke några förekommit; vid Wexiö 1,37 % af de vårdade, under det Malmö äfvensom Wisby visar 5,88 %.

4. *Döde.* Högsta dödlighetsprocenten har under redovisningsåret förefunnits å Wadstena. Den lägsta utom vid Wisby, hvarest ingen affidit, å Nyköpings.

§ 8.

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1875 vårdades *lefnadsålder*.

Tab. 9.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.	
	I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Hernösands	1	1	15	8	26	17	21	26	16	13	5	6	—	—
Upsala	4	2	27	20	40	27	24	19	10	23	6	7	—	4
Stockholms	3	1	21	24	44	46	36	29	20	24	5	9	3	5
Nyköpings	—	1	12	9	12	11	13	9	7	6	1	5	1	4
Wadstena	4	4	37	27	55	38	51	62	29	49	9	19	4	11
Wexiö	2	3	24	9	29	41	26	28	18	19	4	5	5	6
Göteborgs	3	3	31	19	37	26	22	25	17	24	4	7	—	3
Malmö	1	5	18	19	32	32	31	28	12	22	9	7	1	3
Wisby	—	3	1	3	3	4	6	3	4	5	—	2	—	—
Summa	18	23	186	138	278	242	230	229	133	185	43	67	14	36

Det relativa förhållandet med de vårdades ålder är följande:

I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
2,25 %.	17,78 %.	28,54 %.	25,19 %.	17,46 %.	6,04 %.	2,74 %.

Denna öfversigt afviker föga från motsvarande från föregående år. Högsta antalet är mellan 31—50 år, öfver hälften af alla vårdade. Uti föregående årens öfversigter har blifvit anmärkt, att männens antal till och med 40:de året är högre än kvinnornas inom samma ålder, men att efter detta år kvinnornas är öfvervägande männens. Under redovisningsåret är förhållandet härmed följande:

I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
1,99 %.	2,50 %.	20,63 %.	15,00 %.	30,83 %.	26,31 %.	25,49 %.	24,89 %.	14,75 %.	20,11 %.	4,76 %.	7,28 %.	1,55 %.	3,91 %.

Till och med 40:de året hafva blifvit vårdade 53,45 % män af alla vårdade män, 43,81 % kvinnor af alla vårdade kvinnor. Efter nämnde år utgöra männen 46,55 %, kvinnorna 56,19 %. Motsvarande tal för 1874: för män 54,56 % och 45,34 %; för kvinnor 42,84 % och 57,16 %.

§

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnes

Tab. 10.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.											
Sjukdomsform den 31 December 1875.	A n s t a l t.																				
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmo.	Wisby.	Summa befintlige sjuke den 31 Dec. 1875.											
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	Sa.										
Ursinne. <i>Mania</i>	8	11	14	18	43	45	5	5	31	44	24	30	19	21	2	10	5	6	151	190	341
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	10	11	10	12	30	38	3	9	23	24	16	15	21	25	5	10	2	7	120	151	271
Vansinne. <i>Ecnioia</i>	6	3	11	6	22	11	3	2	27	27	25	10	7	6	39	31	1	—	141	96	237
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	9	9	26	24	9	8	9	9	11	15	10	8	16	13	27	30	1	—	118	116	234
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	35	24	8	11	1	6	6	6	45	39	17	23	11	7	13	4	—	—	136	120	256
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	2	1	1	2	—	4	3	16	28	1	1	3	5	3	—	1	—	31	40	71
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	1	—	2	1	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	9
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	5	2	2	—	3	1	4	1	15	7	4	2	4	1	2	—	2	1	41	15	56
Summa	74	62	74	73	114	109	35	35	168	184	97	89	81	78	91	85	12	14	746	729	1,475

1. *Antalet sjuke.* Vid 1875 års början funnos, enligt § 1, å samtliga anstalter 1,475 sjuke; vid årets slut äfvenledes 1,475, således ingen tillökning. Enär enligt § 15 sjukplatsernas antal vid årets slut var 1,513, funnos 38 platser oupptagne, af hvilka 10 nyligen tillkommit; de öfriga tillhörde första betalningsklassen eller voro sådana, som tillfälligtvis stodo ledige för sjuke, som beviljats inträde, men ännu ej inställt sig.

2. *Sjukdomsformerna bland de vid 1875 års slut befintlige sjuke.* Förhållandet mellan antalet inom hvar och en af de särskilda sjukdomsformerna och hela antalet sjuke är:

Ursinne.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckthet.	Svagsinnet.	Fånighet.	Allmän förlamning.	Fallandesot.
23,12 %.	18,37 %.	16,07 %.	15,86 %.	17,36 %.	4,81 %.	0,61 %.	3,80 %.

Denna beräkning utvisar ett förhållande, som icke synnerligen afviker från det som egt rum under föregående år. Under 1874 tillhörde 24,47 % af alla befintlige *ursinne*, 18,92 % *tungsinne*; under 1873, respektive 23,34 % och 18,67 %; under 1872, respektive 23,58 % och 18,07 %; under 1871, 21,99 % och 15,97 %. Medeltalen för dessa fem år blifva 23,30 % och 18,00 %, d. v. s. att de som lida af *ursinne*, utgöra nära en fjerdedel, de som lida af *tungsinne* något mera än en sjettedel af samtliga sjuke.

3. *Lefnadsålder.*

I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,22 %.	14,31 %.	27,86 %.	27,25 %.	18,92 %.	7,25 %.	3,19 %.

9.

behandling den 31 December 1875 *befintllge sjuke.*

12.		13.		14.		15.		16.		17.		18.		19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		
Lefnadsålder.														Vistelsetid inom anstalt.										Sjukdomens bestånd före intagningen.																		
I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Under 3 månader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okändt.		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
6	5	40	35	40	57	28	41	22	29	13	15	2	8	33	45	28	26	12	17	12	19	7	13	59	70	34	48	32	30	22	21	15	13	5	7	3	7	32	53	8	11	
—	—	16	23	37	38	35	43	22	34	9	10	1	3	22	44	21	25	19	18	14	17	5	12	39	35	17	25	36	61	21	24	12	11	6	6	9	3	14	19	5	2	
—	—	17	7	54	24	39	27	22	27	8	8	1	3	21	19	14	17	8	6	13	8	12	4	73	42	9	5	26	16	13	17	18	13	9	3	10	7	36	29	20	6	
—	2	13	7	32	26	36	31	24	26	10	14	3	10	9	9	3	12	8	15	12	6	2	1	84	73	4	5	6	16	18	14	15	12	7	4	9	4	39	48	20	13	
—	—	23	8	43	27	37	42	20	29	9	7	4	7	6	10	9	6	8	4	5	7	7	5	101	88	5	3	8	14	9	10	14	12	8	6	13	6	57	53	22	16	
2	1	5	—	7	8	9	14	6	13	2	—	—	4	—	1	3	2	1	—	—	—	1	2	—	25	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	38	2	2
—	—	1	—	2	—	4	—	1	1	—	—	—	—	3	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	3	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	12	4	11	5	11	5	3	—	2	—	1	—	5	1	6	2	—	—	4	1	1	1	25	10	—	—	1	—	1	1	2	—	1	—	1	—	34	13	1	1	
9	9	127	84	226	185	199	203	120	159	53	54	12	35	99	130	87	90	56	60	60	59	37	36	407	354	70	86	112	138	84	87	80	61	36	26	45	27	241	253	78	51	

Högsta antalet finnes under decennierna 31—40 och 41—50, utgörande 55,11 % af samtliga; inemot tre fjerdedelar innehade åldern före 50:de året; omkring en fjerdedel efter detta år. — Bland dem som lida af *ursinne* hade 97 åldern mellan 31—40, 75 mellan 21—30, 69 mellan 41—50 och 51 mellan 51—60. Högsta antalet med *tungsinne* förekommer inom decennierna 31—40 och 41—50, nemligen 75 i det förra och 78 i det sednare. Såväl med *ursinne* som med *tungsinne* är kvinnornas antal högre än männens; af de med *ursinne* befintliga äro 44,28 % män, 55,72 % kvinnor; af de med *tungsinne* 44,28 % och 55,72 %. Under de flesta åldersdecennierna är kvinnornas antal med *ursinne* högre än männens; största skillnaden är inom decenniet 31—40. Med *tungsinne* är största skillnaden mellan könen inom decenniet 51—60.

4. Vistelsetid inom anstalt.

Under 1 år.	Mellan 1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
15,53 %.	12,00 %.	7,86 %.	8,07 %.	4,95 %.	51,59 %.

Något mer än hälften af alla sjuke hade vistats inom anstalt öfver fem år och inemot en sjettedel ett år från intagningen. Förhållandet under 1874, 1873, 1872 och 1871 var härmed nära öfverensstämmande. De inom ett års vistelsetid med *ursinne* uppförde utgöra 22,87 % af *alla* med *ursinne* befintliga; de med *tungsinne* 24,35 %. Öfver fem års vistelsetid hade med förra sjukdomsformen 37,83 % af samtliga; med den sednare 27,31 %. Det vill således synas som ursinnet oftare öfverginge i kronisk form än tungsinnet. Motsvarande tal för 1874 var för *ursinne* med vistelsetid inom ett år 28,53 %, med vistelsetid öfver 5 år 33,24 %; för *tungsinne* 33,69 % och 20,43 %.

1. Med hänsyn till afgift. a) *Betalande i första klass.* Omsättningen bland de sjuke inom denna klass har varit följande:

1.	2.		3.		4.		5.		6.	
	Qvarliggande från 1874.		Intagne under 1875.		Summa vårdade.		Afförde under 1875.		Qvarliggande till 1876.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Hernösands	2	2	—	1	2	3	—	2	2	1
Stockholms	9	7	7	7	16	14	6	5	10	9
Wadstena	11	11	6	4	17	15	7	2	10	13
Wexiö	7	5	1	6	8	11	2	3	6	8
Summa	29	25	14	18	43	43	15	12	28	31

De 86 hithörande vårdade utgöra 4,72 % af alla vårdade; de 32 intagna 9,22 % af alla intagne; de 27 afförde 7,78 % af alla afförde. Under 1874 vårdades inom denna klass äfvenledes 86. De qvarliggandes antal från 1873 till 1874 var 51; från 1874 till 1875, 54; vid förra tillfället 3,44 % af alla befintlige, vid det sednare 3,66 %. b) *Betalande i andra klass.* Dessa voro vid 1875 års slut 240, d. ä. 16,27 % af alla då befintlige; motsvarande tal vid 1874 års slut utgjorde 16,00 %. — c) *Betalande i tredje klass.* Hit höra 1075 d. ä. 72,88 % af alla vid årets slut befintlige. Motsvarande tal vid 1874 års slut voro 1073 och 72,75 %. — Vårdade utan afgift voro vid årets slut 101 d. ä. 6,84 % af alla befintlige. — *Tilltalade eller dömda för brottslig handling, s. k. kriminalpatienter.* Antalet af dessa var vid årets slut 96; 74 män, 22 qvinnor; 6,51 % af alla befintlige; 9,92 % af befintlige män; 3,02 af befintlige qvinnor. — Vid 1874 års slut funnos 89 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuke vid 1875 års slut följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
3,68 %.	8,16 %.	5,83 %.	2,86 %.	3,98 %.	9,68 %.	6,92 %.	11,36 %.	3,85 %.

Liksom under föregående år har Malmö det högsta relativa antalet kriminalpatienter; dernäst står Wexiö; det lägsta förekommer å Nyköpings. — Af hela antalet befintlige vid redovisningsårets slut är omkring hvar sextonde af de sjuke en kriminalpatient, omkring hvar tionde bland män, hvar trettionde-tredje bland qvinnor. Af de 96 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna:

Mord å föräldrar	1	Våld å främmande person	11
Mord å syskon	1	Försök till våldtäkt.....	1
Barnamord	6	Stöld	18
Mord å främmande person	23	Mordbrand	16
Mord och mordbrand	2	Rån	1
Mordförsök	3	Hemfridsbrott	2
Delaktighet i mord	1	Förfalskning	1
Dråp	3	Sedelutprångling.....	1
Öfvervåld å föräldrar	2	Förgiftningsförsök	1
Våld mot make	1	Icke uppgifvet brott	1

Af hithörande hafva under redovisningsåret 7 blifvit afförde, 14 intagne; under 1874 affördes 7, intogos 9.

1. *Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet. a) Snygge och osnygge.* Af hela antalet sjuke vid årets slut tillhörde 77,83 % de snygge, 22,17 % de osnygge. Motsvarande tal för 1874 voro 80,75 % och 19,25 %. — Bland männen voro 80,16 % snygge, 19,84 % osnygge; bland kvinnorna 75,45 % snygga, 24,55 % osnygga. Å de särskilda anstalterna är förhållandet mellan dessa kategorier ganska olika; så har Wisby endast 1 osnygg, Stockholms 24,66 %, Wadstena 24,15 %, Hernösands 29,41 %, Göteborgs 16,98 %. — *b) Lugne, orolige, våldsamme.* Af de vid årets slut befintlige voro 54,44 % lugne, 36,34 % orolige, 9,22 % våld-

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling den 31

Tab. 12.

1. Sjukdomsform vid intagningen.	Födelseort																												
	Stockholms Stad.		Stockholms Län.		Upsala Län.		Nyköpings Län.		Östergötlands Län.		Jonköpings Län.		Kronobergs Län.		Kalmar Län.		Göteborgs Län.		Blekinge Län.		Kristianstads Län.		Malmöhus Län.		Hallands Län.		Göteborgs och Bohus Län.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Ursinne. <i>Mania</i>	9	13	10	17	6	6	6	6	16	22	6	3	13	7	7	15	3	4	3	9	1	3	4	8	4	2	11	14	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	2	12	12	10	6	5	7	8	12	18	6	9	6	4	3	7	1	9	1	3	1	4	8	5	2	3	13	9	
Vansinne. <i>Ecnia</i>	6	5	3	5	6	1	4	2	11	9	5	1	12	5	8	3	1	—	9	2	7	4	25	23	2	3	6	5	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	4	3	4	2	6	13	6	9	1	7	2	—	6	2	4	3	—	1	3	—	11	10	14	20	1	2	8	6	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	1	4	—	1	4	5	—	—	7	4	3	7	7	11	8	7	—	—	4	3	4	1	6	5	2	1	3	3	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	1	—	—	1	4	3	6	6	2	1	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	3	—	—	1	2	3	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	1	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	1	1	1	—	1	3	1	8	3	1	1	1	1	2	1	2	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3	1
Okänd.....	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	23	38	31	36	28	33	33	33	63	69	25	22	45	31	33	37	8	15	21	17	24	22	63	61	11	12	46	41	

1. *Födelseort.* Uti berättelsen för år 1871 finnes intagen en tabellarisk öfversigt rörande procentförhållandet mellan antalet sinnessjuke inom hvarje län och antalet af dem, som vårdas inom allmän anstalt och torde för detta år endast en hänvisning till samma öfversigt vara erforderlig.

Vid jemförelse mellan totalantalet sinnessjuke för hela riket och antalet vårdade inom samtliga anstalter vid 1875 års slut finnes, att 20,27 % d. ä. omkring hvar femte af befintlige sinnessjuke vårdas å de allmänna anstalterna. Detta förhållande är mindre fördelaktigt, enär i flera af Europas stater hvar fjerdje, ja till och med hvarannan sinnessjuk erhåller plats å allmän anstalt.

2. *Boningsort vid insjuknandet.* Af samtliga vid 1875 års slut inom anstalterna befintlige sjuke voro vid insjuknandet 72,14 % boende på landsbygd, 27,86 % i stad. — Motsvarande tal för 1874 voro 71,46 %, 28,54 %. — Af vårdade från landsbygd voro 52,91 % män, 47,09 kvinnor; från stad 44,53 % af de förre, 55,47 % af de sednare; förhållandet således omvänt inom de båda olika boningsorterna. — Jemföres folkmängden på landsbygden och i städerna — enligt Statistiska byråns uppgifter för den 31 De-

1.	2.			3.			4.			5.		6.		7.		8.		9.		
	Vårdade.									Tillfrisknade.										
	Från föregående år kvarliggande.			Intagne under året.			Summa vårdade.			Utrinne.		Tungsinne.		Vansinne.		Fallandesot.		Summa tillfrisknade.		
	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.
E. Yttre orsaker:																				
Skador på hufvudet	21	4	6	1	27	5	32	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
D:o å öfriga kroppsdelar	1	2	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F. Ärfeligt anlag:																				
1. Direkt: a) från fäderne	59	47	13	19	72	66	138	2	4	4	1	—	—	—	—	—	—	6	5	11
b) från moderne	70	66	8	20	78	86	164	7	7	—	2	—	—	—	—	—	—	7	9	16
c) från fäderne och moderne	14	7	2	1	16	8	24	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	1	3
2. Collateralt: från bröder och systrar	17	18	7	8	24	26	50	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
3. Blandadt: a) från fäderne och derjemte collateralt	12	7	2	3	14	10	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) från moderne » »	20	14	1	1	21	15	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) från fäderne och moderne samt derjemte collateralt	4	4	—	—	4	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	196	163	33	52	229	215	444	10	13	5	4	—	—	—	—	—	—	15	17	32
G. Okända orsaker:																				
	235	242	34	55	269	297	566	14	21	4	5	1	—	—	—	—	—	19	26	45
Summa	746	729	156	191	902	920	1822	39	59	22	26	4	2	1	—	—	—	66	87	153

Bland alla under redovisningsåret *vårdade* hafva sjukdomsorsakerna antagligen kunnat utrönas för 1,256, d. ä. för 68,94 %; bland intagne för 74,36 %. Motsvarande tal för 1874 voro 70,28 % och 79,16 %.

Nedanstående beräkningar äro alla hänförliga till de med kända sjukdomsorsaker såväl vårdade som intagne. Antalet vårdade blir härigenom 1,256; antalet intagne 258.

A. *Moraliska orsaker.* Under denna rubrik äro uppförde 442, af hvilka 92 blifvit under året intagne, d. ä. 35,19 % af nyssnämnda antal vårdade; 35,66 % af antalet intagne. Vårdade män utgöra 39,82 %, vårdade kvinnor 60,28 % af hela antalet under denna rubrik vårdade. Såsom under flera föregående år blifvit anmärkt, synes kvinnan vara vida oftare än mannen underkastad sinnesrubbing i följd af någon moralisk inflytelse. Bland de härunder uppförda specificerade orsakliga momenterna äro följande mera anmärkningsvärda. a) *Religionsgrubbel m. m.* Af de 139 vårdade hafva 31 blifvit under året intagne. Under 1874 vårdades 124, af hvilka 37 intagne. Af de till denna kategori hörande äro 37,41 % män, 62,59 % kvinnor. Af de 139 hafva 12 tillfrisknat, således 8,63 % eller *en* tillfrisknad på ungefär 12 vårdade. — b) *Kärleksgrubbel m. m.* Af 94 vårdade voro 38,30 % män, 61,70 % kvinnor; 3 hafva tillfrisknat, d. ä. 3,19 % eller *en* af vid pass 32. — c) *Husliga bekymmer.* Af 98 vårdade voro 30,61 % män, 69,39 % kvinnor; 16 tillfrisknade eller 16,33 %, d. ä. ungefär *en* på 6. Af alla under moraliska orsaker uppförde utskrefvos såsom tillfrisknade 41, d. ä. 9,28 %; för män 7,39 %, för kvinnor 10,53 %.

C. Bland *de sensuella orsakerna* anföres endast *missbruk af spritdrycker.* Sjukdomsfallen af denna orsak synas fortfarande vara talrika. Under 1871 vårdades hithörande 67; under 1872, 58; under 1873, 75; under 1874, 85; under redovisningsåret 71, 65 män, 6 kvinnor; 10,27 % af vårdade män, 0,96 % af vårdade kvinnor. Af de 71 vårdade tillfrisknade 6, d. ä. *en* af 12.

F. *Ärftligt anlag*. De under denna rubrik uppförda fallen uppgå till 444; 229 af manligt, 215 af qvinligt kön; 35,35 % af dem med kända sjukdomsorsaker vårdade. — Hithörande under året intagne — 85 — 32,94 % af de med kända sjukdomsorsaker intagne; således in emot en tredjedel. — Sjukdomsfallen med ärftligt anlag, hvilka under sednaste decennium år för år varit i tilltagande, visade under 1873 en minskning — 399 vårdade, 78 intagne — men förekommo under 1874 i högre antal — 437 vårdade, 96 intagne och under redovisningsåret visar sig äfven antalet ökad: 444 vårdade, 85 intagne. Till lättare öfversigt af förhållandet mellan antalet vårdade och intagne inom hvarje af de å tabellen upptagna olika kategorier af ärftligt anlag meddelas följande:

Direkt ärftligt anlag.						Collateralt.		Blandadt.					
a).		b).		c).				a).		b).		c).	
Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.
31,08 %	37,64 %	36,93 %	32,95 %	5,40 %	3,53 %	11,26 %	17,65 %	5,40 %	5,88 %	8,11 %	2,35 %	1,82 %	0,00 %

Af de vårdade tillhöra 73,41 % det direkta ärftliga anlaget; 11,26 % det collateralala; 15,33 % det blandade. Af de intagne komma 74,12 % under den första kategorien; 17,65 % under den andra och 8,23 % under den tredje. Således tillhöra in emot tre fjerdedelar såväl af de vårdade som af de intagne det direkt ärftliga anlaget. Af de under direkt anlag uppförde, 326, hafva 42,33 % haft arvet från fäderne, 50,31 % från möderne samt 7,36 % från både fäderne och möderne. Väl synes arf från fäderne inverka något öfvervägande på den manliga afkomman, dock ej betydligare än att, bland dem under denna kategori hörande, 52,17 % äro af manligt, 47,83 % af qvinligt kön. Arf från möderne synes inverka ungefär lika på båda könen; arf deremot från både fäderne och möderne synes orsaka ett öfvervägande inflytande på den manliga afkomman. — Under det collateralala arvet finnas 24 män och 26 kvinnor; under kategorien af blandadt arf äro 39 män och 29 kvinnor uppförda. — Af alla med ärftligt anlag vårdade hafva 32 tillfrisknat, d. ä. 7,21 %. Förhållandet mellan antalet vårdade och antalet tillfrisknade inom de särskilda kategorierna är följande:

Tillfrisknade.						
Direkt ärftligt anlag.			Collateralt.	Blandadt.		
a).	b).	c).		a).	b).	c).
7,97 %	9,76 %	12,50 %	4,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Den högsta tillfriskningsprocenten har under detta år förekommit bland vårdade med *direkt ärftligt anlag från både fäderne och möderne*; dernäst bland dem med direkt ärftligt anlag från *möderne* och — med nära 2 % skilnad — från *fäderne*. Med blandadt anlag har under året ingen tillfrisknat. Under 1874 var tillfriskningsprocenten bland ifrågavarande sjuke 8,69 %; under redovisningsåret, såsom ofvan är angifvet, 7,21 %.

§ 14.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1875 vårdade.

Tab. 16.

1. S j u k d o m a r.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.																				11.		
	A n s t a l t.																				Summa.		
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstenas.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wiaby.						
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	s:a.
Koppor.....															1							1	1
Tyfoidfeber.....										3											3		3
Frossa.....					3			1													4		4
Tuberkelsjukdom.....			1					1													1	1	2
Bleksot.....			1	5		5								4		1					1	15	16
Hjernkongestion.....								2	1												2	1	3
Hjernslag.....								1		2						1					3	1	4
Hjern- och hjernhinneinflammation.....			1	2		3		2			1	3									6	6	12
Ögonsjukdom.....		2		1									1	2				1			2	5	7
Öronsjukdom.....	1		2			1															3	1	4
Organisk hjertsjukdom.....	1								1												1	1	2
Blodåderbräck.....						1																1	1
Lungsäcksinflammation.....	2	1				1									1						3	2	5
Luftrörskatarrh.....	3			6		2	2		1	2	1		1	2	5						13	12	25
Lungödem.....									1												1		1
Lungskongestion.....					3																3		3
Lungblödning.....					1					1											1	1	2
Lungbrand.....														1							1		1
Akut lunginflammation.....		1	2	2		1	1	2	3	4		2	2	3							14	9	23
Kronisk dito.....	3	2	1	1		4	1				2										5	9	14
Strupsvulst.....						1																1	1
Halsfluss.....						1									1	2					2	2	4
Magkatarrh.....	1	1				1	1	1	1				5	4							8	7	15
Mag- och tarmkatarrh.....			1	4			1		1	1											3	5	8
Magsår.....															1							1	1
Tarminflammation (Diarrhé etc.).....	4	5	18	19	2	6		1	5	5	2	2	2	5	2	2					35	45	80
Blindtarmsinflammation.....														1								1	1
Tarmbräck.....					2									1							3		3
Ändtarmsfall.....				1										1							1	1	2
Ändtarmsfistel.....									1												1		1
Ägghvitesjukdom.....				1						1												2	2
Lifmodersjukdom.....						1									1							2	2
Rheumatism.....			1						2	1				1						1	3	3	6
Ros.....			2							2	3			1	2	2	1				8	5	13
Lymfkärlsinflammation.....						1																1	1
Bindväfsinflammation, Bulnad.....	1				1	4	2							2	2	2					8	6	14

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.											
Sjukdomar.	A n s t a l t.									Summa.											
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.												
	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.		m. q. s:a.										
Furunkel	1	2	1	1			2	1	1	1	6	4	10								
Karbunkel		1	1	1							2	1	3								
Benbrott			1	2								3	3								
Ledvridning		1										1	1								
Benröta		1										1	1								
Stötar, friska sår	2		1	2	1	2	1	1	1	1	8	4	12								
Rötsår, Liggsår	1	7				2		1	2	1	7	19	2	21							
Brännskada									1				1	1							
Kylskada		2										2		2							
Kronisk hudsjukdom	2								2			2	2	4							
Parasitisk d:o (skabb)									2		3		5	5							
Hygrom			1										1	1							
Summa	22	14	42	45	14	36	10	3	24	21	15	6	25	36	25	11	1	1	178	173	351

Hela antalet tillfälliga somatiska sjukdomar utgör 351 d. ä. 19,26 % af alla vårdade; 19,73 % af vårdade män, 18,80 % af vårdade kvinnor. Under 1874 var sjuklighetsprocenten bland de vårdade 22,23 %, under 1873 22,28 %. Förhållandet inom de särskilda anstalterna emellan vårdade och tillfälligt sjuke är följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
23,23 %	40,84 %	18,52 %	14,28 %	11,28 %	9,59 %	27,60 %	16,36 %	5,88 %

Högsta antalet tillfälligt sjuke i förhållande till de vårdade har förekommit vid Upsala, Göteborgs och Hernösands. Epidemiskt hafva inga sjukdomar visat sig; bland epidemiska sjukdomar hafva endast visat sig koppor, 1 fall å Göteborgs, tyfoidfieber, 3 fall å Wexiö och frossa, 3 fall å Stockholms hospital. För öfrigt tillhöra de talrikaste sjukdomsfallen rubrikerna tarminflammation (diarrhé etc.), luftrörskatarrh och akut lunginflammation. Beträffande dödligheten bland de tillfälligt sjuke hänvisas till § 6, tab. 7. De flesta dödsfallen hafva inträffat till följd af akut lunginflammation och mag- och tarminflammation. I den förra sjukdomen hafva nemligen 17, i den sednare 11 affidit.

§ 15.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom för kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1875.

Tab. 16.

1.	2. Antal sjukplatser vid årets slutt.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuke för dag.	5. Utspisningskostnad.						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Hernösands.....	139	50036	137	30922	19	—	61,8	225	57	574	09	—	1,15	4	18	67646	90	1	33	485	45
Upsala.....	155	57066	156	22985	44	—	40,3	147	09	664	35	—	1,16	4	23	70383	87	1	23	448	95
Stockholms.....	224	80180	220	30833	73	—	38,4	139	16	1045	51	—	1,30	4	74	94398	83	1	18	430	70
Nyköpings.....	70	25312	69	9646	96	—	38,1	139	06	171	88	—	0,68	2	48	22294	07	—	88	321	20
Wadstena.....	360	129050	354	62013	25	—	48,0	175	20	635	67	—	0,49	1	79	112659	43	—	87	318	65
Wexjö.....	190	67225	184	32628	77	—	48,5	177	02	577	15	—	0,85	3	10	68955	09	1	03	375	95
Göteborgs.....	170*)	57790	158	22613	67	—	39,1	142	71	1267	61	—	2,19	7	99	79489	02	1	37	500	05
Malmö.....	175	63505	174	32795	54	—	51,6	188	34	668	59	—	1,08	3	94	76991	25	1	21	441	65
Wisby.....	30	10449	29	6179	65	—	59,1	215	71	44	01	—	0,42	1	53	12527	16	1	20	338	00
Summa	1513	540613	1481	250619	20					5648	96					605345	62				

1. *Sjukplatsernas antal vid 1875 års slutt.* Ofvan i § 1, mom. 1 har redogörelse blifvit lemnad rörande de befintliga sjukplatserna, hvilka vid årets slutt endast voro 10 flere än vid dess början; 64 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 1449 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal under 1875.* För alla vårdade uppgå underhållsdagarne till 540,613, hvadan *medeltalet dagligen vårdade* blir 1481. Under 1874 var detta medeltal 1445, under 1873 1395. Således hafva under redovisningsåret 36 flere blifvit dagligen vårdade än under 1874; 86 flere än under 1873. — Hvarje sjuk har i medeltal vistats inom anstalt 294 dagar; under 1874, 290 dagar; under 1873, 291 dagar.

3. *Utspisningskostnaden* utgör 250,619 kronor 20 öre. Fördelas denna summa på underhållsdagarne, erhålles medelkostnaden för utspisning för hvarje person *för dag*, nemligen 46,37 öre och för år 169 kronor 25 öre. Under 1874 voro motsvarande tal: 44,72 öre och 163 kronor 23 öre; under 1873, 41,81 öre och 152 kronor 60 öre. — Vid alla anstalter sammanlagda uppgår mathållningskostnaden under 1875 för hvarje dag af året till 696 kronor; under 1874 till 646 kronor; under 1873 till 583 kronor. — Vid de särskilda anstalterna är medeldagskostnaden för utspisningen, enligt tabellen, ganska olika. Högst är den vid Hernösands, Visby och Malmö; lägst vid Nyköpings, Stockholms och Göteborgs. En betydlig skilnad i medeldagskostnaden vid Stockholms och Malmö anstalter förekommer äfven under redovisningsåret. Under 1874 var denna vid Stockholms 38,0 öre, vid Malmö 48,6 öre; under 1875 å förra stället 38,4 öre, å det sednare 51,6 öre.

* Då de 10 tillökade platserna först tillkommo mot årets slutt, har medeltalet sjuke för dag beräknats efter det förutvarande platsantalet, nemligen 160.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalter till 5648 kronor 96 öre. Fördelad på underhållsdagarna blir kostnaden för läkemedel för hvarje person för dag 1,04 öre; den var under 1874, 1,17 öre.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården.* Denna uppgår till 605,345 kronor 62 öre*. Fördelad på underhållsdagarna erhålles såsom medelkostnad på hvarje vårdad för dag 1 krona 12 öre, för år 408 kronor. Motsvarande tal för 1874 voro äfvenledes 1 krona 12 öre och 408 kronor; under 1873, 99,76 öre och 364 kronor. Medeltalet af utgifterna för sjukvården vid samtliga anstalter för hvarje dag af året 1875 är 1658 kronor; under 1874 var den 1618 kronor; under 1873, 1392 kronor. Vid de särskilda anstalterna utfalla medeldagskostnaderna betydligt olika. De äro högst vid Göteborgs och Hernösands; vid den förra 25 öre högre än medeldagskostnaden för alla anstalter sammanlagda, vid den sednare 21 öre, likaledes högre. Vid Wadstena är medeldagskostnaden lägst och understiger medeldagskostnaden i sin helhet med icke mindre än 25 öre, vid Nyköpings understiger den med 24 öre. Skillnaden mellan minimum och maximum — Wadstena och Göteborgs — är 50 öre. Den höga medeldagskostnaden vid Göteborgs hospital har sin förklaring hufvudsakligen uti en dyrbar utredning af anskaffade nya përsedlar och inventarier.

§ 16.

Uppgift på vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 17.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	Överläkare.	Biträdande läkare.	Uppsyningsman.	Förestånderska.	Sjukvaktare.	Sjukvakterska.	Medeltal sjuk-plåser, dagligen året om upprägnade.	Medeltal sjuke för dag, för hvar och en af sjukbetjeningen.
Hernösands	1	1	1	1	6	7	137	10,54
Upsala	1	1	1	1	8	10	156	8,66
Stockholms	1	1	1	1	10	18	220	7,86
Nyköpings	1	—	1	1	2	3	69	13,87
Wadstena	1	1	2	2	12	20	354	11,03
Wexiö	1	1	1	1	8	7	184	12,27
Göteborgs	1	1	1	1	8	12	158	7,90
Malmö	1	1	1	1	8	6	174	12,43
Wisby	1	—	1	1	2	1	29	9,66
Summa	9	7	10	10	64	84	1481	10,00
		16	20	148				

Antalet af hithörande personal har under året blifvit ökad med 2 sjukvakterskor nemligen 1 vid Stockholms och 1 vid Wadstena. Under 1874 ökades antalet med 6 sjukvaktare. Under redovisningsåret uppgick medeltalet sjuke för dag till 1481, d. v. s. 36 flere än under 1874.

Hvar och en af vaktbetjeningen har i medeltal haft att dagligen tillse 10,00 sjuke. Under 1874 var medeltalet 10,28.

* Häre ingår icke kostnaden för byggnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals- och Barnhusfondens inkomster år 1875.

	Stats-anslag.		Jordeboks- och hemmantals-räntor.		Krono- och kyrkotionde.		Arrende-medel.		Privata dona-tioner.		Hyses-medel och tomt-ören.		Kollekt-medel.		Års-afgifter.		Ersatt under-håll.		Arfs-medel.		Ränta & lån.		Lösen för ex-proprerad jord.		Köpe-skilling för sålda byggnader.		Skogs-försäljnings-medel.		Till-kommen uppörd.		Diverse inkomster.		Summa kronor.									
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.								
Kongl. Serafimer-Ordens-gilletts kassa, efter afdrag af deruti ingående ny-byggnadsmedel	208,999	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	23	—	—	18,000	—	—	—	5,375	46	13,900	59	—	—	—	—	—	—	319	7	246,686	21								
Stockholms hospital.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38,847	10	14,000	—	32	69	188	63	—	—	—	—	—	—	—	—	946	58	54,015	—								
Upsala "	—	—	89	65	7,079	81	4,759	50	—	—	1	35	—	—	20,434	92	—	—	467	90	20	61	—	—	—	—	—	—	242	22	1,513	32	34,609	28								
Nyköpings "	403	27	26	67	9,553	19	1,503	18	50	—	—	—	—	—	7,980	70	—	—	—	—	66	41	—	—	—	—	—	—	335	87	263	56	20,182	85								
Wadstena "	—	—	414	2	5,994	22	19,815	13	—	—	—	—	—	—	50,942	47	—	—	2,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215	14	276	69	79,657	67								
Wexjö "	—	—	217	83	7,169	93	2,019	59	—	—	—	—	—	—	26,594	30	—	—	—	—	289	41	87	80	4,250	—	—	—	219	37	87	50	40,935	73								
Göteborgs "	750	—	442	98	2,763	42	5,573	83	—	—	—	—	50	28	22,259	30	—	—	—	—	25	—	56	24	—	—	—	—	121	7	1,248	—	33,265	37								
Malmö "	2,740	25	4,678	25	15,719	68	49,267	11	604	80	5	50	—	—	21,591	10	—	—	—	—	—	—	697	32	3,763	69	—	—	579	22	2,373	51	102,020	43								
Hernösands "	150	—	—	—	—	—	146	29	—	—	—	—	—	—	16,524	20	—	—	—	—	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	75	17,227	15								
Wisby "	—	—	2,110	51	—	—	7,710	45	—	—	—	—	—	—	2,728	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	546	72	14,416	31								
Westerås f. d. hospital..	—	—	285	5	9,086	36	2,550	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	309	13	—	—	12,233	16							
Linköpings "	—	—	20	63	5,377	6	10,240	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	50	171	26	16,298	98							
Norrköpings "	—	—	162	87	3,355	47	4,561	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	2	—	—	8,186	4							
Söderköpings "	—	—	564	82	7,271	71	4,280	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14,284	17							
Falu "	179	22	498	52	4,485	71	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153	30	—	—	5,916	75						
Örebro "	20	—	—	—	4,564	77	1,662	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	3	—	—	6,443	42						
Karlstads "	—	—	—	—	706	34	257	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	41	—	—	988	56						
Skara "	30	—	424	17	7,786	72	5,100	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	880	255	72	—	14,477	25					
Jönköpings "	—	—	795	12	4,756	79	2,085	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145	25	—	—	7,782	42				
Kalmar "	—	—	—	—	1,446	40	606	80	—	—	—	—	—	—	76	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	2	—	—	2,174	52			
Halmstads "	—	—	—	—	527	81	896	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	55	—	—	1,444	27		
Gefle "	—	—	—	—	384	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	42	—	—	395	55	
Malmö Barnhus.....	—	—	—	—	26,244	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	875	95	35	73	27,155	94
Summa	213,272	60	10,731	9	124,273	78	123,637	32	654	80	117	73	491	72	207,902	9	32,000	—	2,585	84	6,831	39	17,752	8	4,250	—	4,364	85	4,282	30	7,649	44	760,797	3								

Stockholm och Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts Kammar-Kontor den 15 November 1876.

K. Stolpe.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals-

	A f s k r i f n i n g a r .												U t											
	Dispo- nerad ränta.		Grund- räntor för arren- derade lägen- heter.		Remiss- lage.		Åter- lyftade patients- avgifter.		Förmin- skade fastighets- och in- ventari- värden.		Extra afskrif- ningar.		Summa		Äföning.		Pen- sioner.		Underhåll.		Under- stöd för sjukvårds- anstäl- terna		Bekläd- nad och säng- kläder.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Kongl. Serafimer-ordens-gilletts kassa, jemte Kam- rerarens expensmedelsräkning.....															9,145				61 50	10,200				
Stockholms hospital.....							1,148 10	4,461 95				5,610 5	20,935 3	200		41,329 43							6,853 17	
Uppsala ".....							1,867 20	4,189 23				6,056 43	26,878 43	325		22,935 44							4,785 52	
Nyköpings ".....							400 7	4,123 60				4 523 67	4,134 24			10,879 73							2,712 95	
Wadstena ".....	18				7 89		824 76	7,123 93				7,974 58	27,744 46	292 42		62,013 25							6,184 86	
Wexiö ".....							1,240 80	3,862 71	1,114 43		6,217 94	19,535 67	75		32,804 30								7,230 54	
Göteborgs ".....			131 32				1,845 65	5,435 83			7,412 80	27,955 34			22,613 67								651 99	
Malmö ".....			3,899 19				1,358 21	8,654 40	1,338 67		15,250 47	16,422 14	564 48		32,795 54	582 16							11,552 18	
Hernösands ".....							213 30	2,315 52			2,528 82	14,916 91			37,954 79								2,373 10	
Wisby ".....							97 97	791 4			889 1	3,319 97			6,179 65	1,200							950 73	
Westerås f. d. hospital.....										102 15	102 15													
Linköpings " ".....					18 36			40,000			40,018 36	687 78												
Norrköpings " ".....					9 89						9 89													
Söderköpings " ".....					17 69						17 69													
Falu " ".....												75												
Örebro " ".....										27 93	27 93	100												
Karlstads " ".....												75			97 81									
Skara " ".....					15 50					30	15 80	300												
Jönköpings " ".....					2 61						2 61	150			17 45									
Halmstads " ".....	268 89										97	269 86	50											
Malmö barnhus.....												175			18 4									
Redogörelsen för barnuppfostningshjelp.....																								
Summa	286 89	4,030 51	71 94	8,996 6	80,958 21	2,584 45	96,928 6	172,599 97	1,456 90	269,750 70	11,982 16	43,295 4												

Stockholm och Kongl. Serafimer-ordens-gilletts

och Barnhus-fondens utgifter år 1875.

g i f t e r.

Medika- menter.	Ved och lyshållning		Begrafningskost- nader.		Byggnader och repa- rationer.		Inventariers inköp och underhåll.		Allmänna utskylder.		Skrif- materialier.		Rese- kostnader.		Skiftes- kostnader.		Anmärk- ningspro- cent och bötesmedel.		Ränta å insatte kapitaler.		Diverse utgifter.		Upp- fostrings- hjälp för fattiga barn.		Summa.			
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.		
			399	95			500					1,331	52	961	72			77	62	2,591	67	1,718	28			24,395	59	
1,045	51	16,960	24	25	39,137	76	2,560	91	904	52	201	99										5,835	56			135,989	12	
661	45	6,977	77	12	10,655	85	6,240	76	140	19	218	27	342	31	97	35						5,235	61			85,558	95	
324	32	3,074	70	32	2,865	46	294	93	69	16												844	45			25,232	19	
635	67	10,052	20	144	13	6,521	47	1,234	73	336	2	160	50	127								4,124	63			119,571	34	
577	15	8,066	83	63	58	2,897	44	517	34	34	63	220	5									5,520	40			77,542	93	
1,267	61	9,992	10	56		8,113	41	1,802	78	210	5	261	18									15,583	78			88,507	91	
668	59	9,114	14	154		4,063	87	2,894	88	197	22	149	52	380	52							3,210	94			82,750	18	
574	9	4,232	56	71		3,421	34	3,747	45	23	16	250	28									3,923	46			71,488	24	
44	1	1,567	52			1,260	6	235	70	16	89			204	78	272	85					602	88			15,855	4	
												15										86	5			101	5	
						3	75			36	98	22	85	16	50							97	10			864	96	
																						128	16			128	16	
																											75	
																											100	
												4	73	45								1	30				223	84
														9	90							244	56				554	46
										17	28	10										6	50				201	23
												7	50														57	50
												12	50														205	54
																									18,392	5	18,392	5
5,801	40	70,438	1	557	96	79,440	41	19,529	48	1,986	10	2,865	89	2,087	73	370	20	77	62	2,591	67	47,163	66	18,392	5	750,386	95	

Kammar-Kontor den 15 November 1876.

K. Stolpe.

Bil. D.

Sammandrag af Allmänna Hospitals- och

Debet.*Balans från år 1874.*

Uppbördsmäns öfverlevereringar	17,319.63.	
Skulder till diverse verk, fonder och personer.....	15,621.34.	32,940.97.

Afskrifningar.

Se Tab. Bil. C		121,717.96.
----------------------	--	-------------

Utgifter.

Se Tab. Bil. C		750,386.95.
----------------------	--	-------------

Balans till år 1876.

Behållningar: Kontant	78,135.53.	
Diverse persedlar med värde	48,153.04.	
Spanmål med värde.....	158.10.	126,446.67.
Utlånte medel		427.09.
Fordringar hos diverse verk, fonder och personer		32,718.23.
Utestående kronoskatter och andra fordringar i penningar eller persedelvärden...		241,497.42.
Propriebalans		52.41.
Förskotter till redovisning eller ersättning		2,405.46.
Fastigheter med värde		2,118,710.72.
Inventarier med d:o		394,876.90.
Anmärkningsmedel		1.88.
		<u>2,917,136.78.</u>
		Summa Kronor 3,822,182.66.

Stockholm af Kongl. Serafimer-ordens-gillet

Barnhus-fondens Kapitalräkning för år 1875.

Kredit.

Balans från år 1874.

Behållningar: Kontant	56,929.43.	
Diverse persedlar med värde	50,007.43.	
Spanmål med värde.....	<u>158.10.</u>	107,094.96.
Utlånte medel		427.09.
Fordringar hos diverse verk, fonder och personer.....		57,376.70.
Utestående kronoskatter och andra fordringar i penningar eller persedelvärden...		232,484.20.
Propriebalans.....		52.41.
Förskotter till redovisning eller ersättning.....		2,656.45.
Fastigheter med värde.....		2,158,710.72.
Inventarier med d:o		<u>376,858.89.</u> 2,935,661.42.

Tillkommen ingående balans.

Byggnadsinventarier vid Göteborgs nya hospital	408.92.
--	---------

Inkomster.

Se Tab. Bil. B	760,797.03.
Tillökade fastighets- och inventariivärden.....	60,267.03.

Balans till år 1876.

Uppbördsmäns öfverlevereringar	21,999.72.	
Skulder till diverse verk, fonder och personer.....	<u>43,048.54.</u>	65,048.26.
		<u>Summa Kronor 3,822,182.66.</u>

Kammar-kontor den 15 November 1876.

K. Stolpe.

